

**UCHWAŁA NR XXX/243/2021
RADY GMINY JEŻEWO**

z dnia 28 stycznia 2021 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Jeżewo na lata 2021--2024

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713 z póź. zm.), oraz art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2020 r., poz. 282), Rada Gminy Jeżewo uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Jeżewo na lata 2021-2024, w brzmieniu załącznika do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Jeżewo

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Przewodniczący Rady Gminy

Sławomir Stefan

*Załącznik nr 1 do Uchwały nr
Rady Gminy w Jezewie
z dnia*

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2021-2024 DLA GMINY JEZEWO

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	3
2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	6
3. PRZEDMIOT OCHRONY PRAWNEJ	15
4. FORMY OCHRONY PRAWNEJ ZABYTKÓW	16
5. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	20
6. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY	41
7. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SWOT	64
8. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	66
9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	71
10. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	72
11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	73
12. MISJA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	92

1. WSTĘP

CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY JEŻEWO

Podstawowym, ogólnie pojętym założeniem niniejszego „Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Jeżewo na lata 2021 – 2024” jest ukierunkowanie polityki Samorządu Gminnego, służącej podejmowaniu planowanych działań dotyczących finansowania, inicjowania, wspierania oraz koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Jest to uzupełniający dokument w stosunku do innych aktów planowania gminnego. Zadaniem Programu jest także organizacja działań edukacyjnych i wychowawczych wobec miejscowej społeczności. Dla realizacji powyższego założenia niezbędna jest realizacja szczegółowych celów określonych m.in. w art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o *ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, do których należą:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;

- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami
- zapoznanie z zasobami dziedzictwa kulturowego, historią i zabytkami Gminy, w tym także rozróżnienie obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa i figurujących w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
- wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy.

Konieczność opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami jest nałożona przez art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, który stwierdza, iż:

1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.
2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:
 - 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
 - 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;

- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
 - 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
 - 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
 - 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
 - 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.
3. Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.
 4. Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.
 5. Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.
 6. Sprawozdanie z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Ochrona zabytków, dawnych materialnych i niematerialnych dóbr kultury jest obowiązkiem konstytucyjnym Państwa. w myśl art. 5 Konstytucji RP „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego (...). Istotnym elementem tego dziedzictwa są zabytki, które w swych niematerialnych wartościach są dobrem wspólnym. Art. 82 Konstytucji wskazuje, iż „obowiązkiem Obywatela (...) jest troska o dobro wspólne”, z kolei art. 6 Konstytucji stanowi, że „...Rzeczpospolita Polska, stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury (...)”.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2020, poz. 282)

Obowiązująca ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadziła pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami. Zgodnie z art. 3, użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) zabytek – nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- 2) zabytek nieruchomy – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt. 1;
- 3) zabytek ruchomy – rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt. 1;
- 4) zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- 5) instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami – instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;

- 6) prace konserwatorskie – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
- 7) prace restauratorskie – działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;
- 8) roboty budowlane – roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
- 9) badania konserwatorskie – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
- 10) badania architektoniczne – działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
- 11) badania archeologiczne – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- 12) historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- 13) historyczny zespół budowlany – powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- 14) krajobraz kulturowy – przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;
- 15) otoczenie – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Zgodnie z art. 89 organami ochrony zabytków są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Wojewódzki Konserwator Zabytków.

W art. 4 zapisano, iż ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art. 5 wskazuje, iż opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwale zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Ponadto, w art.6, ustawa definiuje m.in. podstawowe pojęcia z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami oraz przedmiot, zakres, formy i sposób ich ochrony. W art. 7 określa także formy i sposób ochrony zabytków.

Ustawa definiuje obowiązki oraz kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Szczegółowo określone obowiązki samorządu w stosunku do obiektów zabytkowych objętych ochroną, których samorząd jest właścicielem lub posiadaczem zawarte są w następujących artykułach: 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71, 72.

Na mocy art. 21 ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy. Art. 22 ust. 4 stwierdza, iż „Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy.”. W ust. 5 tego artykułu zapisano, iż w gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Jak wspomniano art. 87 ustawy określa obowiązek samorządu, dotyczący sporządzania i uchwalania gminnego programu opieki nad zabytkami:

- program winien być opracowany na okres 4 lat,
- program służy celom określonym w Ustawie,
- program przyjmuje rada gminy, po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym,
- z realizacji programu władze gminy sporządzają co 2 lata sprawozdanie, które przedstawiane jest radzie gminy.

Artykuły 18 i 19 nakazują samorządom uwzględnianie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji planów zagospodarowania przestrzennego.

Dodatkowo należy wskazać odniesienia do zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, zawarte w następujących aktach prawnych:

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 506 z późn. zm.)

- *art. 7 ust. 1 pkt. 9*

„Zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:

9) kultury w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.”

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2018 r. poz. 1945, z 2019 r. poz. 60, 235, 730, 1009).

Na mocy ustawy planowanie i zagospodarowanie przestrzenne musi uwzględnić m.in.: wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 1. ust. 2, pkt 4). Ustawa określa, iż studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego powinno w swej treści zawierać następujące elementy:

- uwzględnianie stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 10, ust. 1, pkt 4),
- określenie obszarów i zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 10, ust. 2, pkt 4).

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego będącym aktem prawa miejscowego ustawa nakazuje obecność następujących elementów:

- obowiązkowe określenie zasad ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego (art. 15, ust. 2, pkt 3),
- obowiązkowe określenie zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 15, ust. 2, pkt 4),
- określa się, w zależności od potrzeb, granice pomników zagłady oraz ich stref ochronnych, a także ograniczenia dotyczące prowadzenia na ich terenie działalności gospodarczej, określone w ustawie z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (art. 15, ust. 3, pkt 6).

Wymagania koncepcji ochrony zabytków uwzględnia się również na szczeblach wojewódzkim i krajowym planowania przestrzennego (art. 39, ust. 3, pkt 2; art. 47, ust. 2, pkt 2). Projekt planu wymaga uzgodnienia z właściwym Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2019 r. poz. 1186 z późn. zm.)

W myśl tej ustawy jej przepisy nie naruszają przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru

zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (art. 2. , ust 2 pkt. 3).

W art. 5, ust. 1 pkt 7 oraz ust. 2 ustawa stwierdza, iż obiekt budowlany należy użytkować w sposób zgodny z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska oraz nakazuje projektowanie i budowanie obiektów budowlanych i związanych z nim urządzeń zapewniające ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską.

W przypadku pozytywnej opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w odniesieniu do obiektów budowlanych wpisanych do rejestru zabytków oraz innych obiektów budowlanych usytuowanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską możliwe jest złożenie wniosku do właściwego ministra o zgodę na odstępianie od przepisów techniczno-budowlanych, o których mowa w art. 7 ustawy (art. 9, ust. 3, pkt 4).

Wg art. 30 ust. 2 w stosunku do prac budowlanych przy obiektach oraz obszarach niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, wymagane jest zgłoszenie do właściwego organu. W zgłoszeniu należy określić rodzaj, zakres i sposób wykonywania robót budowlanych oraz termin ich rozpoczęcia. Do zgłoszenia należy dołączyć oświadczenie, o którym mowa w art. 32 ust. 4 pkt. 2, oraz, w zależności od potrzeb, odpowiednie szkice lub rysunki, a także pozwolenia, uzgodnienia i opinie wymagane odrębnymi przepisami. W razie konieczności uzupełnienia zgłoszenia właściwy organ nakłada, w drodze postanowienia, na zgłaszającego obowiązek uzupełnienia, w określonym terminie, brakujących dokumentów, a w przypadku ich nieuzupełnienia - wnosi sprzeciw, w drodze decyzji. Zgodnie z art. 32 ust. 1:

1. Pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego może być wydane po uprzednim:

- 1) przeprowadzeniu oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko albo oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000, jeżeli jest ona wymagana przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko,
- 2) uzyskaniu przez inwestora, wymaganych przepisami szczególnymi, pozwoleń, uzgodnień lub opinii innych organów,

- 3) wyrażeniu zgody przez ministra właściwego do spraw energii - w przypadku budowy gazociągu przesyłowego, gazociągu o zasięgu krajowym lub jeżeli budowa ta wynika z umów międzynarodowych

Prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (art. 39, ust. 1).

Pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków działającego w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków (art. 39, ust. 2).

W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, aujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje organ administracji architektoniczno-budowlanej w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 39, ust. 3).

Katalog działań budowlanych, w stosunku do których niewymagane jest pozwolenie na budowę, a które podlegają zgłoszeniu organowi budowlanemu określają kolejno art. 29, 29a, 30, 31 ustawy Prawo Budowlane. W stosunku do zamierzeń, które wymagają jedynie zgłoszenia zgodnie z art. 30 ust. 7 ustawy właściwy organ może nałożyć w drodze decyzji obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, jeżeli ich realizacja może naruszać ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować m.in. pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2019 r. poz. 688 z późn. zm.)

Określa ona, iż wśród zadań publicznych znajdują się działania m.in. w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego (art. 4, ust. 1, pkt 16). Regulacje z tym związane zawarte są w art. 19, który określa prawa i obowiązki mieszkańców w zakresie realizacji wybranych przez nich działań, zarówno w ramach inicjatyw lokalnych, jak i za pośrednictwem organizacji pozarządowych lub innych podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy. Artykuł precyzuje też, iż jednostka

samorządu terytorialnego zawiera na czas określony umowę o wykonanie inicjatywy lokalnej z wnioskodawcą.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2019 r. poz. 1396 z późn. zm.).

Zgodnie z zapisami art. 71 ust. 3 tej ustawy przeznaczenie i sposób zagospodarowania terenu powinny w jak największym stopniu zapewniać zachowanie jego walorów krajobrazowych. Dotyczy to także krajobrazu kulturowego.

Art. 101 ust. 1 określa, iż ochrona powierzchni ziemi polega m. in. na zachowaniu wartości kulturowych, z uwzględnieniem zabytków archeologicznych.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r. poz. 1614, 2244, 2340 z późn. zm.).

Jednym z celów ochrony przyrody jest ochrona walorów krajobrazowych, zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień (art. 2, ust. 2, pkt 5). Jako jedną z form ochrony przyrody w tym jej immanentnego składnika, jakim jest krajobraz ustawa ta przyjmuje w art. 6, ust. 1, pkt 3 park krajobrazowy. Zgodnie z art. 16, ust. 1: park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Zarówno utworzenie parku krajobrazowego jak i nadanie mu statutu należą do prerogatyw sejmiku wojewódzkiego (art. 16, ust. 3, ust. 5).

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2018 r. poz. 2204, 2348, z 2019 r. poz. 270, 492, 801 z późn. zm.)

W świetle art. 6 pkt 5 jednym z celów publicznych tej ustawy jest opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Art. 13, ust. 4 jasno określa, że: sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości, jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Cenę nieruchomości lub jej części (wyznaczonej zgodnie z art. 67) wpisanej do rejestru zabytków obniża się o 50% (zgodnie z art. 68 ust. 3). Właściwy organ może, za zgodą odpowiednio wojewody albo rady lub sejmiku, podwyższyć lub obniżyć tę

bonifikatę. Identyczny zapis stosuje się w przypadku opłaty z tytułu użytkowania wieczystego jeżeli nieruchomość gruntowa została wpisana do rejestru zabytków (art. 73, ust. 4) oraz w przypadku opłaty z tytułu trwałego zarządu (art. 84, ust. 4).

Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1170 z późn. zm.).

Na podstawie art. 7, ust. 1, pkt 6 ustawa zwalnia od podatku od nieruchomości: grunty i budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji, zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej.

Ustawa dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1983, z 2019 r. poz. 115, 730)

Według zapisów tej ustawy zarówno państwo (art. 1 ust. 2) jak i organy jednostek samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4) sprawują mecenat nad działalnością kulturalną polegający m.in. na wspieraniu i promocji opieki nad zabytkami.

Do powyższych ustaw należy dołączyć akty prawne, które w całej swojej treści odnoszą się do zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego. Są to:

- ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2018 r., poz. 720),
- ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2019 r., poz. 1479 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2019 r., poz. 553, 730),
- ustawa z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz. U. z 2015 r., poz. 2120).

Ostatni element to akty wykonawcze do ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Są to:

- Rozporządzenie MKiDN z dnia 10 września 2019 (Dz. U. 2019 poz. 1886) w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem. W oparciu o art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami rozporządzenie określa sposób prowadzenia powyższych rejestrów i wykazów,

- Rozporządzenie MKiDN z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1609),
- Rozporządzenie MKiDN z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie udzielenia dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru (Dz. U. 2017 r. poz. 1674).

3. PRZEDMIOT OCHRONY PRAWNEJ

Przywołana na wstępie ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce i wprowadza w tej materii szereg fundamentalnych definicji i pojęć. W myśl ustawy zabytek jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zgodnie z ustawą opiece podlegają – bez względu na stan zachowania – zabytki pogrupowane w trzech kategoriach:

Zabytki nieruchome będące w szczególności:

- o krajobrazami kulturowymi,
- o układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- o dziełami architektury i budownictwa,
- o dziełami budownictwa obronnego,
- o obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- o cmentarzami,
- o parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- o miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki ruchome będące w szczególności:

- dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami, wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2012 r. poz. 642 z późn. zm.),
- instrumentami muzycznymi, wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki archeologiczne będące w szczególności:

- pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- cmentarzyskami,
- kurhanami,
- reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto, zgodnie z art. 6.2. ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

4. FORMY PRAWNE OCHRONY ZABYTEKÓW

Ustawodawca wyróżnia następujące formy ochrony zabytków:

- wpis do rejestru zabytków,
- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu

publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Wpis do rejestru zabytków

Podstawą wpisu do rejestru zabytków jest decyzja administracyjna wydana przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Z wnioskiem o taki wpis może występować właściciel zabytku oraz użytkownik wieczysty gruntu na którym znajduje się zabytek. Również wojewódzki konserwator zabytków ma prawo wszczęcia postępowania z urzędu w sprawie wpisania zabytku nieruchomego do rejestru zabytków.

Rejestr zabytków prowadzi odpowiedni wojewódzki konserwator zabytków dla zabytków znajdujących się na terenie województwa. Do rejestru można wpisać także otoczenie oraz nazwę geograficzną, historyczną i tradycyjną zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków. Wojewódzki konserwator zabytków może wpisać także do rejestru historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny. Sprawy te reguluje ustawa z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz Rozporządzenie Ministra Kultury z 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2019 r. poz. 1886).

Lista Skarbów Dziedzictwa

Listę Skarbów Dziedzictwa prowadzi minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Na Listę Skarbów Dziedzictwa wpisuje się zabytek ruchomy o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego zaliczany do jednej z następujących kategorii:

- 1) zabytków archeologicznych, które mają więcej niż 100 lat, wchodzą w skład zbiorów archeologicznych lub zostały pozyskane w wyniku badań archeologicznych lub przypadkowych odkryć,
- 2) elementów stanowiących integralną część zabytków architektury, wystroju wnętrz, pomników, posągów i dzieł rzemiosła artystycznego, które mają więcej niż 100 lat,
- 3) wykonanych ręcznie dowolną techniką i na dowolnym materiale dzieł

malarstwa, nieobjętych kategoriami wskazanymi w pkt 4 i 5, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 150 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,

- 4) wykonanych ręcznie na dowolnym materiale akwareli, gwaszy i pasteli, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 30 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 5) mozaik, nieobjętych kategoriami wskazanymi w pkt 1 i 2, oraz rysunków wykonanych ręcznie przy użyciu dowolnej techniki i na dowolnym materiale, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 15 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 6) oryginalnych dzieł grafiki i matryc do ich wykonania oraz oryginalnych plakatów, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 15 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 7) oryginalnych rzeźb, posągów lub ich kopii wykonanych tą samą techniką co oryginał, nieobjętych kategorią wskazaną w pkt 1, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 8) fotografii, filmów oraz ich negatywów, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 15 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 9) pojedynczych lub znajdujących się w zbiorach inkunabułów i manuskryptów oraz map i partytur muzycznych, liczących więcej niż 50 lat, które nie są własnością ich twórców,
- 10) pojedynczych lub znajdujących się w zbiorach książek, które mają więcej niż 100 lat i ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro,
- 11) map drukowanych, które mają więcej niż 200 lat,
- 12) środków transportu, które mają więcej niż 75 lat i ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro,
- 13) innych kategorii, niewymienionych w pkt 1-12, obejmujących zabytki, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro

– na podstawie decyzji wydanej przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z urzędu albo na wniosek właściciela zabytku ruchomego.

Pomnik Historii

Terminem tym określa się zabytek nieruchomy o szczególnych wartościach materialnych i niematerialnych oraz znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego naszego kraju. Rangę pomnika historii podkreśla fakt, że jest on ustanawiany przez Prezydenta

Rzeczypospolitej Polskiej specjalnym rozporządzeniem na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W treści prezydenckiego rozporządzenia wyszczególnia się cechy danego zabytku świadczące o jego najwyższej wartości, określa się precyzyjnie jego granice i zamieszcza schematyczną mapkę obiektu.

Na elitarną listę Pomników Historii mogą zostać wpisane obiekty architektoniczne, krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne lub ruralistyczne, zabytki techniki, obiekty budownictwa obronnego, parki i ogrody, cmentarze, miejsca pamięci najważniejszych wydarzeń lub postaci historycznych oraz stanowiska archeologiczne. Na rok 2019 w całym kraju było 105 miejsc i obiektów uznanych za pomnik historii.

Park kulturowy

Kolejną formą ochrony jest utworzenie parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Podstawą jego utworzenia jest uchwała rady gminy, którą podejmuje się po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego lub decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzja o warunkach zabudowy, decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzja o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego

Relacje pomiędzy ochroną zabytków a planami zagospodarowania przestrzennego są regulowane przez artykuły 18, 19 i 20 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Przede wszystkim art. 18 wprowadza obowiązek uwzględniania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W wymienionych decyzjach, koncepcjach, strategiach, analizach, planach i studiach, winno się w szczególności uwzględnić krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, określić rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków i zapewnić im ochronę przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu oraz ustalić przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami. w przypadku zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia, zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych, ochrona ich musi być bezwarunkowo uwzględniona w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i pozostałych decyzjach.

5. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM WYKONANYMI NA POZIOMIE KRAJOWYM:

KRAJOWY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2019-2022

Krajowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022 został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 13 sierpnia 2019 roku i jest efektem wykonania upoważnienia ustawowego, zawartego w artykułach 84 i 85, ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i jest programem rozwoju określonym w artykule 15 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Gminny Program Opieki nad Zabytkami opiera się na założeniach programu krajowego, jednak są one dość ogólne w odniesieniu do zabytków z terenu gminy.

Cel główny Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019–2022 to Stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami. Został on opracowany na bazie wniosków płynących z realizacji i ewaluacji Programu 2014–2017, a także zmiany systemu ochrony zabytków wprowadzonej ustawą z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw. Cel główny dzieli się na trzy cele

szczegółowe, zawierające kierunki działań.

CEL SZCZEGÓŁOWY 1 Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego

Kierunek działania 1.1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym

1. Szkolenia dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym, w tym pracowników merytorycznych, z uwzględnieniem zagadnień planowania przestrzennego i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami
2. Budowanie zasobu wiedzy o ochronie dziedzictwa kulturowego na poziomie lokalnym, regionalnym i centralnym
3. Merytoryczne wsparcie procesu planowania i rewitalizacji w gminach
4. Konkurs Generalnego Konserwatora Zabytków nagradzający gminy za modelowe wdrażanie programów opieki nad zabytkami

Kierunek działania 1.2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym

1. Wspieranie rozwijania kompetencji zawodowych pracowników służb konserwatorskich
2. Ewaluacja stosowanych standardów i metod konserwatorskich
3. Wsparcie działań dokumentacyjnych zasobu zabytkowego
4. Powołanie Centrum Architektury Drewnianej

CEL SZCZEGÓŁOWY 2 Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami

Kierunek działania 2.1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami

1. Upowszechnianie standardów i metod konserwatorskich dla wybranych zasobów zabytkowych (wybór zasobów, wypracowanie zaleceń dla opiekunów zasobu zabytkowego dotyczących metod konserwacji, adaptacji, dokumentacji i badań, upowszechnianie przez bazę wiedzy).

Kierunek działania 2.2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego

1. Podniesienie bezpieczeństwa zasobów ruchomych przez sprzyjanie intensyfikacji współpracy z opiekunami zabytków przez właściwe służby i instytucje

CEL SZCZEGÓŁOWY 3 Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego

Kierunek działania 3.1. Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości

1. Kampania społeczno-edukacyjna w mediach, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami i dostępności zabytków dla osób z niepełnosprawnościami
2. Tworzenie narzędzi edukacyjnych dla szkół i instytucji kultury, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Kierunek działania 3.2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami

KONCEPCJA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU DO ROKU 2030

Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju została przyjęta przez Radę Ministrów dnia 13 grudnia 2011 r. Dokument określa zasady polityki państwa w dziedzinie przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie najbliższych kilkunastu lat.

Polityka przestrzennego zagospodarowania kraju realizuje cele rozwoju kraju w odniesieniu do całości przestrzeni polskiej. Biorąc pod uwagę nowy paradygmat polityki rozwoju cel strategiczny (ponadczasowy) polityki przestrzennego zagospodarowania kraju można określić następująco: Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.

Tak sformułowany cel – przy doborze odpowiednich celów cząstkowych oraz

instrumentów wdrożeniowych – realizowany jest przez wszystkie podmioty publiczne wykonujące zadania rozwojowe w zakresie swoich kompetencji na różnych poziomach zarządzania, w różnych obszarach tematycznych i w odniesieniu do różnych terytoriów.

Drogą do zapewnienia realizacji celu strategicznego polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest koncentracja działań podmiotów publicznych w wybranych obszarach tematycznych i na wyodrębnionych terytoriach. w odniesieniu do diagnozy sytuacji, uwarunkowań oraz trendów rozwojowych sformułowano sześć wzajemnie powiązanych celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w horyzoncie roku 2030:

- Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności;
- Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów;
- Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej;
- Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski;
- Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa;
- Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Koncepcja wskazuje, iż wzmocnienie ładu przestrzennego na poziomie zarządzania zasobem krajobrazów kulturowych i przyrodniczych będzie jednocześnie służyło wdrożeniu zapisów Konwencji Krajobrazowej Rady Europy. Podstawowymi formami ochrony krajobrazów powinny zostać formy dotychczas stosowane: parki krajobrazowe, pomniki historii, parki kulturowe oraz – dla obiektów rangi międzynarodowej – wpis na listę dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego

UNESCO.

Stwierdzono, że promocja dziedzictwa kulturowego wpłynęła na wzrost rozpoznawalności i atrakcyjność polskiej przestrzeni. Dbalność o spuściznę kultury dawnych mieszkańców ziem polskich i wspieranie zachowanych tradycji lokalnych sprzyjają rozwojowi turystyki i wspomagają proces identyfikacji tożsamości kulturowej migrantów. Krajobraz ważny dla historii kultury jest chroniony na równi z krajobrazami charakterystycznymi dla regionów geograficzno- przyrodniczych w zintegrowanej z siecią przyrodniczą rozwiniętej sieci parków kulturowych i pomników historii.

NARODOWA STRATEGIA ROZWOJU KULTURY NA LATA 2004 - 2013 ORAZ UZUPEŁNIENIE STRATEGII NA LATA 2004 - 2020

Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zostały zawarte w dokumencie o nazwie Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2013 (przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r.) oraz jego uszczegółowieniu „Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2020” (przyjętym w 2005 r.). Są to rządowe dokumenty tworzące ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowocześnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, w połączeniu z perspektywami kolejnych okresów programowania Unii Europejskiej.

Głównym celem strategii jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce.

Dokumentem służącym wdrożeniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury jest Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004-2013”. w programie zapisano następujące priorytety i działania:

➤ **Priorytet 1. Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe**

Działania realizowane w ramach niniejszego priorytetu mają na celu materialną poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja działań pozwoli na zwiększenie

atrakcyjności regionów, a także wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

- Działanie 1.1. Budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno-finansowych w sferze ochrony zabytków;
- Działanie 1.2. Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne;
- Działanie 1.3. Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych.

➤ **Priorytet 2. Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego**

- Działanie 2.1. Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego;
- Działanie 2.2. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wwozem, wywozem i przewozem przez granicę.

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, opracowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2005 r., zawiera ważny z punktu widzenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”.

Priorytet i tego Programu dotyczy rewaloryzacji zabytków nieruchomych i ruchomych. Celami tego priorytetu są:

- poprawa stanu zachowania zabytków,
- zwiększanie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym także liczby stanowisk archeologicznych),
- kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele inne niż kulturalne,
- zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,
- poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie

ochrony zabytków i ich dokumentacji,

- zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego.

5.2 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZKIM

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Obecnie obowiązująca Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2020 r.- Plan modernizacji 2020+ została przyjęta uchwałą nr XLI/693/13 przez Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego dnia 21 października 2013 r. Misja rozwoju województwa zapisana w treści dokumentu brzmi Kujawsko-pomorskie-człowiek, rodzina, społeczeństwo. Aby to osiągnąć strategia wyznacza priorytety i cele działań.

Dla gminy istotne są zapisy priorytetu Modernizacja przestrzeni miast i wsi, w ramach którego znajduje się cel Obszary wiejskie (których integralną częścią są także lokalne ośrodki rozwoju – małe miasta i wiejskie siedziby gmin) – o zróżnicowanym charakterze funkcjonalnym, cechujące się licznymi problemami gospodarczymi i często wymagające aktywizacji społeczno-gospodarczej. Głównym kierunkiem interwencji jest stymulowanie rozwoju społecznego (kluczowa rola usług publicznych szczebla gminnego dla kształtowania właściwych postaw społecznych) oraz lokalnych rynków pracy. Ten poziom polityki terytorialnej w rejonach tradycyjnego rolnictwa ma decydujące znaczenie dla aktywizacji mieszkańców wiejskich, jest także odpowiedzialny za lokalne aspekty rozwoju społecznego i gospodarczego.

W ramach celu znajduje się cel strategiczny Tożsamość i dziedzictwo, związany ściśle z dziedzictwem kulturowym i historycznym regionu. W ramach celu zamierza się podjąć działania na rzecz opracowania i realizacji założeń polityki kulturalnej województwa (co pozwoli na pełną koordynację działalności wszystkich podmiotów funkcjonujących w kulturze) oraz edukacji kulturalnej społeczeństwa (zarówno w

edukacji formalnej – na wszystkich poziomach kształcenia, jak i w edukacji nieformalnej). Są to zagadnienia realizujące także cele rozwoju społecznego – istotne dla szeroko rozumianego rozwoju społecznego. Nie wyklucza się, że polityka kulturalna zostanie w przyszłości objęta wojewódzkim programem rozwoju.

Dziedzictwo regionu, świadczące o tym jacy jesteśmy, wymaga zachowania (m.in. tradycyjnej kultury wiejskiej, ginących zawodów, cudów architektury, przyrody, powstających drobnych kolekcji, zbiorów muzealnych i skansenów), odpowiedniej ekspozycji, poprawy dostępności, a także prezentacji w atrakcyjnej dla różnych osób formie. Dopiero dzięki stworzeniu warunków do wzbudzania ciekawości posiadanymi dobrami, wartościami, oddziaływanie na wiele zmysłów, możliwe jest zrozumienie, budzi się właściwy szacunek, zainteresowanie, chęć pogłębiania wiedzy i czynne włączenie się w działania na rzecz zachowania i upowszechniania posiadanego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Wobec powyższego, niezbędna jest waloryzacja obiektów materialnych dziedzictwa kulturowego regionu oraz oszacowanie „wartości marketingowej” wojewódzkich zasobów przyrody i krajobrazu przyrodniczo-kulturowego, koniecznych także dla budowy marki województwa. Poza tym wspierane będą w szczególności przedsięwzięcia umożliwiające atrakcyjny, interaktywny, oryginalny, wielozmysłowy kontakt z dziedzictwem regionu.

Powyższe zapisy realizowane będą w ramach następujących kierunków działań:

1. Budowa tożsamości regionalnej województwa
2. Zachowanie oraz promocja dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego regionu
3. Wsparcie działań ratowniczych tradycyjnej kultury wiejskiej, ginących zawodów, cudów architektury, przyrody, powstających drobnych kolekcji, zbiorów muzealnych i skansenów, będących częścią środowiska kulturowego województwa
4. Rozwój oferty kulturalnej o znaczeniu regionalnym, krajowym i międzynarodowym
5. Promocja marki województwa

Należy jednak zwrócić uwagę, iż w świetle Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami powyższe zapisy są bardzo ogólne i trudno doszukać się konkretnych odniesień do potrzeb gminy. Mimo to, cele przedstawione w niniejszym Programie są zgodne z kierunkami rozwoju województwa, co może przyczynić się do ich dokładniejszej realizacji.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Plan zagospodarowanie przestrzenne województwa został przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Kujawsko - Pomorskiego nr XI/135/03 z dnia 26 czerwca 2003 r. Cele i działania Planu zawarte są w rozdziale V Polityka zagospodarowania przestrzenne województwa. W nim wyróżnić można zapisy dotyczące Gminy, występujące w celach operacyjnych:

➤ 3.3 Kierunki ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego i kulturowego

Dla podniesienia konkurencyjności i atrakcyjności regionu konieczne jest podjęcie działań prowadzących do zachowania i pełnego wykorzystania turystycznych walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego poprzez:

- poprawę zagospodarowania istniejących szlaków turystycznych
- rozwój agroturystyki na bazie walorów przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO NA LATA 2017 - 2020

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017- 2020 przyjęto uchwałą nr XXXI/518/17 przez Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego dnia 24 kwietnia 2017 r. Dokument przedstawia szereg celów i kierunków działania w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego na obszarze województwa kujawsko- pomorskiego. Zapisy te są w dużej mierze zgodne z kierunkami zawartymi w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Ciechocin. W ramach celów

do realizacji wyznaczono następujące działania:

Cel 1. Zachowanie dziedzictwa materialnego

1. Kierunek działań: Ochrona ustawowa

Działania:

- wspieranie starań o nadanie tytułu pomnika historii obiektom będącym w fazie wstępnej procedury: zespół spichlerzy w Grudziądzu, zespół uzdrowski w Ciechocinku. Radzyń Chełmiński – zamek;
- wspieranie działań samorządów lokalnych zmierzających do nadania kolejnym obiektom statusu pomnikahistorii;
- wspieranie prac zmierzających do powoływania nowych parków kulturowych;
- wspieranie działań zmierzających do poszerzania listy obiektów. wpisanych do rejestru zabytków, na przykład poprzez odpowiednie wymogi konkursowe;
- propagowanie i wspieranie prac przy aktualizacji i uzupełnianiu wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków.

2. Kierunek działań: Prace konserwatorskie i restauratorskie

Działania:

- kontynuacja współfinansowania prac konserwatorsko-restauratorskich. rewitalizacyjnych i ratunkowych przy obiektach nieruchomych i ruchomych, wpisanych do rejestru zabytków oraz doskonalenie zasad przyznawania dotacji;
- kontynuacja rozpoczętych prac remontowych, konserwatorskich i adaptacyjnych obiektów zabytkowych, będących własnością Samorządu Województwa;
- kontynuacja wsparcia nowych inicjatyw zmierzających do ochrony i popularyzacji dziedzictwa kulturowego oraz rozwój infrastruktury obiektów istniejących;
- wspomaganie działań rewaloryzacyjnych i rewitalizacyjnych zdegradowanych cennych obiektów i obszarów o znaczeniu historycznym;
- wspomaganie działań konserwatorsko-restauracyjnych przy zabytkowych układach urbanistycznych i ruralistycznych;

3. Kierunek działań: Edukacja

Działania:

- wspomaganie organizacji szkoleń i wykładów związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego;
- wspomaganie organizacji konkursów o charakterze edukacyjnym;
- nagradzanie działań przyczyniających się do zachowania bądź przywracania historycznych wartości zasobów dziedzictwa kulturowego województwa.

4. Kierunek działań: Ład przestrzenny

Działania:

- wspomaganie przedsięwzięć zmierzających do identyfikacji zachowanych najcenniejszych krajobrazów kulturowych województwa;
- wspomaganie przedsięwzięć zmierzających do zachowania i kształtowania ładu przestrzennego zutrzymaniem właściwej ekspozycji obiektów zabytkowych i dostosowywaniem nowej zabudowy do wartości historycznych miejsc.

5. Kierunek działań: Dokumentacja i popularyzacja

Działania:

- współfinansowanie prac badawczych i dokumentacyjnych obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków jako integralnej części procesów konserwatorskich, z uwzględnieniem faktu, iż działania na poziomie dokumentacyjnym poprzedzają proces prac konserwatorskich i budowlanych, stanowiąc niejednokrotnie poważne obciążenie finansowe dla beneficjenta. W przypadku badań archeologicznych dokumentacja stanowi jedyną formę ochrony stanowisk, które po eksploracji przestają istnieć fizycznie. Na szczególną uwagę zasługiwać powinny:

- badania architektoniczne,
- badania na obecność polichromii,
- dokumentacja rysunkowo-pomiarowa,
- opracowania monograficzne i studialne,
- projekty architektoniczne związane z adaptacją obiektów i obszarów zabytkowych,
- dokumentowanie działalności antropogennej w oparciu o badania archeologiczne.

Cel 2. Zachowanie dziedzictwa niematerialnego

1. Kierunek działań. Ochrona

Działania:

- wspieranie działań zmierzających do ochrony niematerialnego dziedzictwa kultury województwa.

2. Kierunek działań: Edukacja

Działania:

- wspieranie działań edukacyjnych w zakresie znaczenia, wartości i ochrony niematerialnego dziedzictwa kultury województwa;
- wspomaganie działań w obszarze digitalizacji najcenniejszych zasobów folkloru słownego i ich udostępniania;
- wspieranie konkursów związanych z kulturą niematerialną regionu

3. Kierunek działań: Zachowanie

Działania:

- aktywizacja środowisk lokalnych poprzez przywracanie dawnych praktyk tanecznych i muzycznych;
- wspieranie i upowszechnianie „ginących zawodów”.

4. Kierunek działań: Dokumentacja i badania

Działania:

- wspieranie badań i tworzenie dokumentacji dotyczącej zjawisk z zakresu dziedzictwa niematerialnego, w szczególności tradycyjnych zwyczajów ludowych, regionalnej muzyki i tańca oraz folkloru słownego.

Cel 3. Kultywowanie tradycji regionalnych

1. Kierunek działań: Rekonstrukcja, konserwacja i zabezpieczanie

Działania:

- wspomaganie działań z zakresu rekonstrukcji, konserwacji i zabezpieczenia zabytkowych strojów i rekwizytów, służących do kultywowania zwyczajów ludowych na terenie województwa.

2. Kierunek działań: Dokumentacja

Działania:

- wspieranie przedsięwzięć zmierzających do dokumentowania zjawisk i zwyczajów ludowych, ze względu na ich wyjątkową wartość dla budowania tożsamości regionalnej oraz unikatowość w skali ogólnopolskiej.

3. Kierunek działań: Edukacja i popularyzacja

Działania:

- wspomaganie organizacji konkursów dotyczących tradycji w celu jej popularyzacji;
- wspomaganie realizacji zajęć edukacyjnych prowadzonych w gwarze lokalnej w wybranych przedszkolach i szkołach na terenie województwa;
- wspieranie przedsięwzięć mających na celu tworzenie skansenów;
- wspomaganie tworzenia digitalizacji najcenniejszych zasobów folkloru słownego i ich

udostępniania;

- aktywizacja środowisk poprzez organizowanie warsztatów nauki rękodzieła, budownictwa instrumentów czynauki gry na instrumentach tradycyjnych;
- wspieranie zajęć z twórcami i rzemieślnikami, dotyczących przekazywania ich umiejętności.

4. Kierunek działań: Pielęgnacja tradycji

Działania:

- propagowanie idei organizacji konkursów architektonicznych na obiekty nowe, wprowadzane w tkankę historyczną lub projekty adaptacji obiektów zabytkowych;
- wspieranie i promocja twórczości ludowej;
- wspomaganie działań zmierzających do realizacji projektów ukierunkowanych na promocję tradycji lokalnych.

Cel 4. Wzrost świadomości społecznej dla ochrony dziedzictwa kulturowego

Kierunek działań: Popularyzacja wiedzy o znaczeniu i konieczności ochrony

Działania:

- wspieranie organizacji konkursów dla dzieci i młodzieży z zakresu ochrony dóbr kultury;
- wspieranie w oparciu o istniejące mechanizmy (m.in stypendia, granty, otwarte konkurs ofert w ramachpożytku publicznego) działań popularyzatorskich, edukacyjnych i naukowych związanych z opieką i ochroną dziedzictwa kulturowego, takie jak:

- opracowania syntetyczne i monograficzne dotyczących dziedzictwa kulturowego województwa w jego wymiarze materialnym i niematerialnym,
 - przewodniki, vademeca. Informatory,
 - materiały informacyjne i promocyjne związane z obiektami objętymi ochroną prawną. wspieranie w ramach istniejących regulacji prawnych wydawnictw związanych z dziedzictwem kulturowym (wydawnictwksiążkowe, audiobooki. materiały filmowe i inne) ze zbiorów własnych instytucji z terenu województwa.
- wspieranie działań podnoszących świadomość społeczną w zakresie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym. w tym:

- szkoleń, prelekcji, spotkań, publikacji propagujących ideę parków kulturowych;

- szkoleń, prelekcji, spotkań, publikacji propagujących pozytywne wzorce i rozwiązania z dziedziny ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym z obszaru kraju i Europy, celem promocji dobrych praktyk w tym zakresie.
- wspieranie działań służących propagowaniu dziedzictwa kulturowego regionu poprzez środki przekazu elektronicznego i massmedia, w tym:
- rozwój stron internetowych, związanych z problematyką dziedzictwa kulturowego regionu, administrowanych przez Samorząd Województwa,
 - digitalizację i upowszechnianie poprzez sieć www materialnych i niematerialnych zasobów kulturowych regionu,
 - tworzenie materiałów multimedialnych, filmowych i radiowych.

Cel 5. Wzrost konkurencyjności regionu

1. Kierunek działań: Ochrona

Działania:

- generowanie współpracy różnych podmiotów dla tworzenia kompleksowych opracowań ochrony i wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego, możliwych do adaptacji w działaniach turystycznych i popularyzatorskich.

2. Kierunek działań: Promocja

Działania:

- kontynuacja działań Samorządu Województwa w zakresie imprez i wydarzeń promujących dziedzictwo kulturowe regionu;
- udział w targach turystycznych krajowych i zagranicznych;
- wspomaganie przedsięwzięć promujących najcenniejsze dla województwa obiekty o wartościach kulturowych, istniejące szlaki kulturowe czy markowe produkty turystyczne związane z dziedzictwem kulturowym;
- współpraca przy tworzeniu publikacji promujących dziedzictwo kulturowe województwa;
- wspieranie mechanizmów umożliwiających działania związane z promocją lokalnego dziedzictwa kulturowego poprzez wydarzenia i imprezy kulturalne, formy widowiskowe i rekonstrukcyjne. Wśród nich:

- zakup lub wytwarzanie strojów, eksponatów, rekwizytów dla potrzeb grup kultywujących miejscowe tradycje, sztukę, obrzędowość, zwyczaje lub

rekonstruujących wydarzenia historyczne związane z regionem,

- tworzenie infrastruktury czasowej lub trwałej dla potrzeb wydarzeń i imprez kulturalnych,
- zakup lub wytwarzanie niezbędnych rekwizytów, narzędzi, eksponatów związanych z utrzymaniem, kultywowaniem bądź wskrzeszaniem tradycyjnych zawodów i rzemiosł.

- popularyzacja obiektów o statusie pomnika historii;

- popularyzacja powołanych parków kulturowych.

3. Kierunek działań Edukacja

Działania:

- wsparcie przy organizacji prelekcji, spotkań, publikacji związanych z ukazaniem możliwości rozwoju małego biznesu, wraz z rozwojem infrastruktury, w powiązaniu z obszarami o walorach kulturowych; miejsca noclegowe, mała gastronomia, wypożyczalnie sprzętu turystycznego, usługi przewodników itp.;

- upowszechnianie informacji na temat dostępnych stypendiów, grantów i innych form wsparcia działań pozakonserwatorskich. związanych z opieką, ochroną, edukacją i popularyzacją dziedzictwa kulturowego regionu.

4. Kierunek działań: Zagospodarowanie

Działania:

- wspieranie rozwoju turystyki bazującej na kulturowym dziedzictwie regionu;

- wspomaganie tworzenia tras turystycznych i produktów turystycznych w oparciu o zasoby dziedzictwa, łączących elementy materialne i niematerialne;

- wspomaganie działań w zakresie kompleksowego zagospodarowania istniejących szlaków kulturowych, zarówno tych o znaczeniu międzynarodowym, jak i regionalnym;

- wspieranie i kształtowanie rozwoju turystyki kulturowej o charakterze religijnym, sentymentalnym czy tematycznym;

- wykorzystanie tożsamości kulturowej regionu jako czynnika marketingowego.

Program wojewódzki prezentuje również potencjalne źródła finansowania prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz innych działań związanych z rewitalizacją obiektów zabytkowych oraz zespołów urbanistycznych i ruralistycznych.

5.3 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM I WYKONANYMI NA POZIOMIE POWIATU

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU ŚWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Strategia rozwoju powiatu świeckiego w swej treści wyznacza kilka podstawowych celów związanych z polityką powiatu. Największe znaczenie w kontekście niniejszego programu ma cel IV. Zachowanie dziedzictwa historycznego i kulturowego powiatu, znajdujący się w sferze Środowisko, w ramach którego do realizacji wskazano następujące poddziałania:

IV. 1. Rozwijanie świadomości społecznej w zakresie konieczności ochrony dziedzictwa historycznego i kulturowego,

IV.2. Organizowanie spotkań inicjowanych przez pasjonatów historii z przedstawicielami organów administracji i organów ścigania,

IV.3. Wspieranie działań organizacji i stowarzyszeń w zakresie ochrony krajobrazu kulturowego,

IV.4. Wykorzystanie obiektów sportowych dla promocji powiatu,

IV.5. Wspieranie turystycznych projektów wykorzystujących walory przyrodnicze powiatu.

Spośród pozostałych celów ważny z punktu widzenia ochrony dziedzictwa kulturowego jest cel I. Przygotowanie jednolitej oferty dla turystów w zakresie bazy turystycznej, obiektów cennych historycznie i przyrodniczo, znajdujący się również w sferze Środowisko, a w ramach którego do realizacji wskazano następujące poddziałania:

1.1. Organizowanie przez powiat konferencji dot. promocji, tożsamości i dziedzictwa z udziałem przedstawicieli gmin i wszystkich środowisk zainteresowanych tą tematyką,

1.2. Koordynacja działań w zakresie utworzenia jednolitej informacji turystycznej,

1.3.Uruchomienie centrum bazy danych o obiektach, turystycznych, historycznych i przyrodniczych - archiwizacja, digitalizacja.

POWIATOWY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU ŚWIECKIEGO

Na rok 2020 powiat świecki nie posiada opracowanego Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami.

5.4 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM I WYKONANYMI NA POZIOMIE GMINY

STRATEGIA ROZWOJU GMINY JEŻEWO

W Strategii Rozwoju Gminy tematyka ochrony dziedzictwa kulturowego poruszana jest bardzo ogólnikowo. Odniesienia do niej znaleźć można w Priorytecie 4 – Kreowanie dobrej jakości życia w gminie. Wyróżnić można w jego ramach następujący cel operacyjny:

Cel 4.3. Wspieranie różnorodnych form tradycji gminy.

Zadania:

- Wspieranie działań służących umocnieniu lokalnej tradycji i dorobku kulturowo-historycznego społeczności lokalnej gminy.
- Wspieranie inicjatyw kulturalnych organizacji pozarządowych.
- Pielęgnowanie i promowanie walorów krajobrazów historycznych i architektonicznych gminy i regionu(sąsiedztwo Borów Tucholskich, strefa Doliny Dolnej Wisły, Wdecki Park Krajobrazowy).
- Utrwalanie i dokumentowanie historii gminy, rozwój form popularyzacji lokalnej tradycji historycznej i dziedzictwa wspólnego regionu.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY JEŻEWO

Zapisy studium w wyczerpujący sposób przedstawiają wskazania dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego w odniesieniu do wyznaczonych stref ochrony konserwatorskiej.

Zasady ochrony obiektów i stref

W zależności od stopnia zachowania istniejącej historycznej substancji oraz stopnia zachowania historycznej kompozycji urbanistycznej wyznacza się następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

- A - strefę pełnej ochrony konserwatorskiej;
- B - strefę ochrony konserwatorskiej;
- K - strefę ochrony krajobrazu;
- E - strefę ochrony ekspozycji;
- AW - strefę ścisłej ochrony archeologicznej;
- W - strefę ochrony archeologicznej;
- OW - strefę obserwacji archeologicznej.

Na terenie gminy Jeżewo znajdują się strefy A, B i W.

Strefa „A” - pełnej ochrony konserwatorskiej

Strefę „A” wyznacza się dla obszarów szczególnie wartościowych, przeznaczonych do bezwzględного zachowania. Działalność konserwatorska w strefie „A” zmierza do możliwie najpełniejszej ochrony i rewaloryzacji historycznego układu przestrzennego, polegającej na:

- zachowaniu układu ulic i placów, a w szczególności historycznego przebiegu ulic oraz ich przekrojów, zachowaniu historycznych linii zabudowy oraz wysokości i proporcji budynków, geometrii dachów, zastosowanych materiałów wykończeniowych;
- zachowaniu charakteru wnętrz urbanistycznych;
- zachowaniu historycznych podziałów działek lub nawiązanie do dawnych podziałów poprzez zaznaczenie ich architektonicznymi podziałami brył lub elewacji budynków albo ukształtowaniem wnętrz lub małą architekturą;

- zachowaniu zabudowy historycznej, jej konserwacji i rewaloryzacji;
- ewentualnej rekonstrukcji fragmentów historycznej architektury – szczególnie ważnych dominant, elementów wnętrz urbanistycznych i pierzei, fragmentów obwarowań itp.;
- dostosowaniu nowej zabudowy do historycznej kompozycji urbanistycznej w zakresie rozplanowania, skali, wysokości, bryły budynku, podziałów architektonicznych, proporcji powierzchni muru i otworów z nawiązaniem form współczesnych do lokalnej tradycji architektonicznej;
- zachowaniu zasadniczych proporcji wysokościowych zabudowy, kształtujących sylwetę zespołu;
- dostosowaniu współczesnych funkcji do wartości zabytkowych zespołu i poszczególnych budynków przez nawiązanie do historycznego programu mieszkaniowo-usługowego i eliminacji funkcji uciążliwych;
- usunięciu obiektów dysharmonizujących.

Sposoby ochrony, działania konserwatorskie na obszarze strefy „A”:

- uzgadnianie z właściwym konserwatorem zabytków wszelkiej działalności inwestycyjnej, podziałów geodezyjnych, zmian sposobu użytkowania, prac ziemnych, remontów, modernizacji, adaptacji, uzupełnień zabudowy, zdobienia brył architektonicznych, wprowadzania małych form architektonicznych, wprowadzania elementów reklamy wizualnej;
- prowadzenie wg wskazań wojewódzkiego konserwatora zabytków badań archeologicznych wyprzedzających działalność budowlaną.

W ramach strefy A konserwator zabytków może warunkować swoje decyzje i uzgodnienia wymogiem wykonania dodatkowych badań, dokumentacji, analiz itp.

Strefą ochrony konserwatorskiej „A” objęte są następujące obiekty w gminie:

- kościół parafialny pw. Św. Trójcy w Jeżewie,
- zespół dworsko-parkowy w Krąplewicach,
- park podworski z pozostałościami zespołu folwarcznego w Laskowicach,
- zespół dworsko-parkowy z pozostałościami folwarku w Lipnie,
- zespół dworsko-parkowy w Taszewie.

Strefa „B” - ochrony konserwatorskiej

Działalność konserwatorska w strefie „B” polega na:

- utrzymanie zasadniczego układu ulic i placów, linii zabudowy, proporcji gabarytów i wysokości zabudowy;
- utrzymanie historycznej zasady podziału działek;
- zachowaniu historycznej zabudowy – konserwacji i rewaloryzacji obiektów zabytkowych;
- utrzymanie historycznej kompozycji wybranych obiektów z dostosowaniem elementów nowych do kompozycji istniejącej;
- zachowaniu kompozycji i układów zieleni historycznej, parków i cmentarzy;
- dostosowaniu nowej zabudowy do historycznej kompozycji urbanistycznej w zakresie sytuacji, skali, bryły, podziałów architektonicznych;

Sposoby ochrony, działania konserwatorskie na obszarze strefy B:

- uzgadnianie z wojewódzkim konserwatorem zabytków: remontów, modernizacji, adaptacji, zmian sposobu użytkowania budynków historycznych, uzupełnień zabudowy, wprowadzania małych form architektonicznych, wprowadzania nowych inwestycji, prac ziemnych;
- wprowadzanie elementów reklamy wizualnej po uzyskaniu pozytywnej opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Strefą ochrony konserwatorskiej „B” objęte są następujące obiekty w gminie:

- zespół wiejski i cmentarz ewangelicki we wsi Białe,
- cmentarz ewangelicki we wsi Białe Błota;
- cmentarz ewangelicki we wsi Buczek;
- cmentarz ewangelicki we wsi Ciemniki,
- zespół wiejski, cmentarz ewangelicki i budynki dworca PKP w Czarsku Świeckim,
- cmentarz ewangelicki w Dubielnie,
- zespół wiejski i cmentarz parafialny w Jeżewie,
- tartak wodny Piła,
- zabudowa drewniana tzw. „Poniatówki” w Kraplewicach,
- zespół wiejski i cmentarz rzymsko-katolicki w Laskowicach,
- zespół wiejski w Lipienkach,

- zespół dworsko-parkowy z pozostałościami folwarku w Lipnie,
- cmentarz ewangelicki w Osłowie,
- pozostałości zespołu dworsko-parkowego z folwarkiem w Piskarkach,
- cmentarz ewangelicki w Skrzynkach,
- cmentarz ewangelicki w Taszewie,
- cmentarz ewangelicki we wsi Taszewskie Pole.

Strefa „W” - ochrony archeologicznej

Na obszarze strefy dopuszcza się działalność inwestycyjną pod warunkiem przeprowadzenia działań archeologicznych. Wszelkie prace ziemne prowadzone w granicach strefy wymagają uzgodnienia z właściwym konserwatorem zabytków. Egzemplarz dokumentacji badań archeologicznych podlega, po ich zakończeniu, nieodpłatnemu przekazaniu właściwemu konserwatorowi zabytków.

Ochrona pozostałych elementów nieruchomości na terenie gminy, nie objętych ochroną prawną poprzez wpisanie do rejestru zabytków jest podporządkowana działaniom:

- dla zespołów dworsko-parkowych na utrzymaniu spójnej własności w obrębie założenia parkowego i dworskiego i zaniechaniu fragmentaryzacji;
- dla obiektów architektury – domów, na podnoszeniu stanu technicznego budynków, standardu wykończenia i wyposażenia technicznego z możliwie największym zachowaniem historycznej bryły budynku, zewnętrznego detalu architektonicznego, zachowaniu historycznego otoczenia budynków,
- dla zabudowy gospodarczej na utrzymaniu w należyтым stanie technicznym, z dopuszczeniem zmiany funkcji i podniesieniem standardów wyposażenia, na dopuszczeniu likwidacji zużytych technicznie lub grożących katastrofą budowlaną obiektów, z zaleceniem lokalizacji nowej zabudowy, dostosowanej gabarytem i lokalizacją do zabudowy likwidowanej.

W stosunku do obiektów wpisanych do rejestru zabytków obowiązuje, dla potrzeb prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, oraz przy ewentualnym umieszczaniu na zabytku urządzeń technicznych, tablic, reklam i napisów, wymóg uzyskania pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Zasady uzyskania pozwolenia regulują przepisy odrębne – w tym w ustawa z dnia z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.). W odniesieniu do obiektów znajdujących się w ewidencji zabytków, a nie wpisanych do rejestru zabytków, należy: ujawniać wymienione obiekty w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego określając szczegółowe zasady ich ewentualnej przebudowy, rozbudowy i nadbudowy, przyjmując zasadę zachowania wysokości, kształtu bryły, z dopuszczeniem odstępstw w sytuacjach, gdy będzie to kolidowało z wymaganiami ładu przestrzennego.

Szczegółowe wytyczne konserwatorskie, które należy uwzględnić przy sporządzaniu planów miejscowych dla określonych terenów należy każdorazowo pozyskać od właściwych służb ochrony zabytków. W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego może następować zmiana przebiegu granic określonej strefy ochronnej, ale tylko w uzgodnieniu Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

W przypadku lokalizacji elektrowni wiatrowych obowiązuje sporządzanie Studium ochrony krajobrazu kulturowego przed negatywnym wpływem tych obiektów na środowisko kulturowe gminy.

Nie wyznacza się na terenie gminy stref ekspozycji i krajobrazu. Najcenniejsze krajobrazowo tereny znajdują się na terenach leśnych oraz w strefie B2A i B2B. Walory krajobrazowe będą tam rozwijane w ramach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i w porozumieniu z właściwymi organami. Ze względu na brak w ostatnich latach realizacji zabudowy lub podziału gruntów w nowych układach urbanistycznych, na obszarze gminy nie określa się zasad ochrony dóbr kultury współczesnej.

6. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY JEŻEWO

6.1 CHARAKTERYSTYKA GMINY JEŻEWO

Gmina Jeżewo położona jest w północnej części województwa kujawsko-pomorskiego, w powiecie świeckim. Pod względem fizyczno – geograficznym, gmina Jeżewo położona jest w obszarze mezoregionu Wysoczyzny Świeckiej, wchodzącego w skład makroregionu Pojezierzy południowopomorskich.

Pod względem administracyjnym gmina Jeżewo graniczy od północy z gminą Warlubie, od zachodu z gminą Osie i Drzycim, od południa z gminą Świecie natomiast od wschodu z gminą Dragacz.

Położenie Gminy Jeżewo na tle powiatu świeckiego

Gmina zajmuje powierzchnię 156 km². Powierzchnia gminy stanowi 10,6% powierzchni powiatu świeckiego. Liczba mieszkańców w gminie wynosi 7 970 to jest około 8% ogółu mieszkańców powiatu. Gęstość zaludnienia to 51 mieszk./km². Największą liczbę ludności posiada miejscowość Laskowice (2 563) oraz Jeżewo (1 814). Sieć osadniczą gminy stanowi 20 miejscowości, które wchodzi w skład 14 sołectw.

W pobliżu terenu gminy biegnie europejski korytarz komunikacyjny Północ-Południe w pobliżu węzła autostrady A-1. Przez teren Jeżewa przebiegają dwie drogi wojewódzkie nr 272 - o długości 12,272 km i nr 239 o długości 6,724 km. Łącznie sieć dróg powiatowych i gminnych liczy ok. 171 km (w tym 62,1 km o nawierzchni twardej).

Przez teren gminy Jeżewo przebiegają dwie linie kolejowe:

- linia Tczew-Katowice ze stacją w Laskowicach
- linia Chojnice-Działdowo ze stacją w Laskowicach, Jeżewie i w Dubielnie

W strukturze użytkowania gruntów na terenie gminy dominują użytki rolne zajmujące około 33% ogólnej powierzchni gminy. Lasy zajmują 8579 ha (nieco ponad 50% powierzchni), a resztę stanowią pozostałe grunty (grunty zabudowane, pod wodami, pod drogami). Wśród użytków rolnych prawie 4690 zajmują grunty orne (stanowią one prawie 30 % powierzchni ogólnej gminy), ponad 5 % łąki i pastwiska, a niespełna 0,2 % sady.

Na terenie gminy Jeżewo znajdują się obszary objęte prawną ochroną przyrody. Dotyczą one niemal wyłącznie terenów leśnych Nadleśnictwa Dąbrowa, wsi położonych w obrębie lasów lub terenów rolnych na północ do Jeżewa. Należą do nich:

- **Wdecki Park Krajobrazowy**

Celem ochrony Parku są unikalne walory krajobrazowe, przyrodnicze, historyczne i kulturowe. Park wraz z otuliną objął swym zasięgiem obszar 23 786,39 ha, z czego 4 609,15 ha stanowi otulina. Na terenie gminy Jeżewo znajduje się zaledwie 1,47% powierzchni Parku i 1,94% powierzchni otuliny parku. Z obszaru gminy w granice Parku wchodzi niewielki obszar leśny na północ od wsi Buczek, fragment lasów na północ od Czerska Świeckiego oraz fragment zalesionego zbocza doliny Wdy. W obszarze otuliny Parku znalazły się tereny rolne oraz zakłady mięsne i ferma w Krąplewiczach.

- **Zespół Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego**

Zespół parków krajobrazowych obejmuje ochroną dolinę dolnej Wisły oraz niektóre tereny dolin rzek uchodzących do Wisły. Na terenie gminy Jezewo ochroną w ramach zespołu parków objęte są wyłącznie tereny leśne w dolinie Mątawy przy wschodniej granicy gminy. Zespół parków nie posiada otuliny na terenie gminy Jezewo.

- **Wschodni Obszar Chronionego Krajobrazu Borów Tucholskich**

Stanowi on równinę sandrową ze znacznym udziałem wód powierzchniowych o dużych walorach przyrodniczych, krajobrazowych i rekreacyjnych i jest pomostem ekologicznym między parkami krajobrazowymi Wdeckim i Nadwiślańskim. Lasy stanowią około 84% powierzchni. Tą formą ochrony objęty jest cały kompleks leśny we wschodniej części gminy Jezewo, łącznie z terenami wsi Dubielno, Ciemniki, Pięćmorgi i części wsi Taszewo. Nakazem w obrębie OChK jest racjonalna gospodarka leśna, polegająca na zachowaniu różnorodności biologicznej siedlisk kompleksu Borów Tucholskich.

- **Świecki Obszar Chronionego Krajobrazu**

Celem ochrony obszaru jest racjonalna gospodarka leśna, polegająca na zachowaniu różnorodności biologicznej siedlisk Wysoczyzny Świeckiej.

Spośród pomników przyrody występują wyłącznie drzewa. Na terenie gminy znajduje się jedna przydrożna aleja dębowa na odcinku drogi wojewódzkiej Laskowice-Krąplewice, parkowe zespoły drzew pomnikowych w Laskowicach i Taszewie oraz pojedyncze drzewa w Laskowicach, Krąplewicach i Taszewie. Na terenie gminy powstały również obszary Natura 2000. Są to:

- obszary mające znaczenie dla wspólnoty – Sandr Wdy PLH040017
- obszar specjalnej ochrony ptaków – Bory Tucholskie PLB220009

Ponadto na terenie gminy znajduje się ustanowiona przez Radę Gminy strefa ochrony brzegów jeziora Stelchno przed zabudową w promieniu 50 m od jego brzegu.

Główne walory gminy to zasoby naturalne – lasy i bogata sieć hydrologiczna z jeziorami, między innymi Stelchno, Bielskie i Sinowa oraz trasami wodnymi - rzeką

Wdą i Mątawą, które stanowią sieć szlaków turystycznych przechodzących przez Gminę ze Świecia do Osia, Śliwic i Czerska. Turystyczne zasoby gminy wzbogacają obiekty kultury materialnej na czele z kościołem Św. Trójcy w Jeżewie (bogaty wystrój barokowy), współczesnym zespołem obiektów Zakonu Księży Werbistów w Laskowicach (z kaplicą, muzeum misyjno-etnograficznym, księgarnią) oraz podworskimi zespołami pałacowo-parkowymi w Taszewie, Krąplewicach i Laskowicach.

6.2 RYS HISTORYCZNY GMINY JEŻEWO

Obszar gminy Jeżewo został zasiedlony w X tys. p.n.e. po ustąpieniu ostatniego zlodowacenia. Z terenów gminy, z rejonu Czerska Świeckiego, znane jest tylko jedno stanowisko z tego okresu (paleolit schyłkowy). Bogato reprezentowany jest tu schyłek neolitu (2500-1800 p.n.e.) szczególnie w południowej części, w rejonie Starego Belna, Piskarek, Jeżewa i Dubielna. Jednak sam teren gminy w neolicie zasiedlony był tylko w niewielkim stopniu.

W epoce brązu obszar gminy był słabo zaludniony, z okresu kultury łużyckiej (środkowy i młodszy brąz - 1200-800 p.n.e.) odkryto tylko dwie osady - w Taszewku i Dubielnie. Intensywne zwarte osadnictwo kultury pomorskiej (650-400 p.n.e. - epoka żelaza) rozwinęło się w południowej części gminy w Starych Piskarkach, Lipnie, Laskowicach, Taszewku i Piskarkach, natomiast w północnej i środkowej części osadnictwo to było już bardziej rozproszone. W rejonie Belna odkryto trzy cmentarzyska z grobami skrzynkowymi. W okresie kultury wielbarskiej (30 r. n.e. - II/III w.) osadnictwo skupiało się w południowej i środkowej części gminy, z natężeniem w części środkowej, gdzie wytworzył się wyraźny kompleks osadniczy w okolicy Jeżewa, Laskowic i Piskarek. Niewielkie zgrupowanie występuje w rejonie północno-zachodnim w okolicy Czerska Świeckiego. W miejscowościach Belno i Dąbrowa istniały kamienne kręgi (najprawdopodobniej cmentarzyska) zbudowane z kamiennych głazów wkopanych pionowo w równych, kilkumetrowych odstępach, rozstawionych na obwodzie koła o średnicy od kilku do kilkudziesięciu metrów. Krąg w Belnie został zniszczony w 1870 roku.

W IV-V w. regiony nadwiślańskie zostały znacznie wyludnione. Większe skupiska osadnicze pojawiły się w południowej części gminy w okresie wczesnego -

średniowiecza (VII-VIII w.). Pod koniec X w. struktura osadnicza ponownie się załamała. W XI stuleciu osadnictwo zostało zreorganizowane – powstał system grodowy stanowiący podstawowe ogniwo polityczno-gospodarczo-militarne monarchii wczesnopiastowskiej. Wyjątkowo liczne ślady działalności człowieka (XI-XII w.) zaobserwowano w pobliżu jezior: Laskowickiego, Lipnowskiego i Bielskiego. Rozmieszczenie osad pokrywało się z obszarami o bardzo korzystnych warunkach dla rozwoju osadnictwa (głównie urodzajne gleby) zasiedlonymi już w starożytności.

Na przełomie XII/XIII osadnictwo na terenie ziemi świeckiej przybrało charakter intensywnych skupisk, było mniej rozproszone, zbliżone do wsi o ulicowym bądź okolicowym układzie. Zaczęła kształtować się wielka własność ziemska, a głównym impulsem tych przeobrażeń były działania organizacyjne zakonu krzyżackiego. Wsie leżące dzisiaj w gminie Jezewo powstawały od końca XII do XVII w. Nieomal wszystkie stały się własnością rycerską czyli szlachecką. Jedynie Jezewo znalazło się w rękach kościelnych. Natomiast Białe w początkach XV wieku należało do Zakonu Krzyżackiego i było wsią państwową, całkowicie szlacheckie stało się w 1682 r.

W wyniku I rozbioru teren gminy dostał się do niewoli pruskiej. W związku z rozwojem kolei w II poł. XIX wieku nasiliło się osadnictwo - gwałtownie wzrosła liczba mieszkańców Jezewa i Laskowic. W odpowiedzi na politykę germanizacyjną zaborcy na przełomie XIX-XX stulecia zaktywizowała się społeczność polska (ziemiaństwo, duchowieństwo, bogate chłopstwo), co doprowadziło do wielorakiej działalności patriotycznej, której efektem było między innymi założenie polskiego banku (1907r.) i spółdzielni handlowej (1907r.), towarzystw polskich, upowszechnienia oświaty. Patriotyczne ziemiaństwo reprezentowały rody Liszkowskich, Parczewskich, Sas-Jaworskich i Wolszlegier, chłopstwo – Kloneccy, Urbańscy, Erdmańscy, Gackowscy, Boruccy, Chmielewscy. Wśród księży niestrudzoną aktywnością wyróżniał się Józef Dembieński. 25 stycznia 1920r. gmina Jezewo wróciła do Polski. W okresie międzywojennym nastąpił jej rozwój.

W wyniku reformy rolnej, przeprowadzonej w latach 1925-1933, rozrosły się Laskowice. W Jezewie gruntownie przebudowano kościół parafialny, którego kształt przetrwał do dziś. W 1934 r. Laskowice i Jezewo zostały zelektryfikowane. W 1938 r. społeczeństwo Jezewa oddało do użytku nowoczesny budynek szkolny. W dniach 3-4 września 1939 r. przez gminę Jezewo wycofywały się wojska polskie z rejonu Borów Tucholskich. Tragicznym skutkiem tego odwrotu była śmierć ponad 100 polskich

żołnierzy. Pochowano ich na cmentarzach parafialnych w Jeżewie i Laskowicach. W okresie okupacji hitlerowskiej tereny gminy włączono do Rzeszy Niemieckiej. Najaktywniejszych Polaków dosięgły prześladowania okupanta ale mimo terroru, na terenie gminy istniały grupy konspiracyjne. We wrześniu 1944 r. partyzanci AK skutecznie zaatakowali Niemców w Czersku Świeckim. Wyzwolenie Gminy nastąpiło w lutym 1945r. Przyniosło kolejny czas represji – prawie 200 mieszkańców aresztowało NKWD i wywiozło w głąb ZSRR, ponad 40 osób straciło życie.

W okresie po II wojnie światowej nastąpił dalszy rozwój gminy Jeżewo. Pod koniec lat pięćdziesiątych w Jeżewie i Laskowicach rozpoczęto budowę ponad 200 domów prywatnych. W Laskowicach oddano do użytku nową szkołę i dom kultury. W latach sześćdziesiątych Jeżewo i Laskowice wyposażono w sieć wodociągową. Przy dużym udziale społeczeństwa w Jeżewie i Laskowicach upiększono stare ulice, układając chodniki i asfaltując jezdnie. W latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych wyasfaltowano drogi łączące gminę Jeżewo ze Świeciem i innymi miejscowościami. Po reformie administracyjnej z 1997 roku Jeżewo włączone zostało do powiatu świeckiego.

6.3 ZABYTKI NIERUCHOME

W Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Jeżewo znajduje się łącznie 60 obiektów. W tej liczbie 11 to cmentarze, spośród których 8 to dawne cmentarze ewangelickie, obecnie nieużytkowane, a także trzy czynne cmentarze rzymsko-katolickie (w Jeżewie, Krąplewicach i Laskowicach). W ewidencji znalazły się też dwa tereny parkowe oraz otoczenie kościoła p.w. Św. Trójcy w Jeżewie. Zewidencjonowano również układy ruralistyczne dla trzech miejscowości – Jeżewa, Krąplewic oraz Laskowic.

Ogólny stan zachowania obiektów architektury jest zadowalający. Większość pochodzi z początków XX wieku. Wszystkie budynki są użytkowane, część z nich jest jednak przebudowana. Bezpośrednie zagrożenie rozbiórką powstaje w przypadku budownictwa drewnianego (tzw. poniatówek) na terenie wsi Krąplewice – w chwili obecnej pozostały tam zaledwie dwie chałupy.

Stan zachowania cmentarzy ewangelickich z terenu gminy jest zły lub bardzo zły. Przy części nekropolii znajdują się pamiątkowe tablice, tereny większości są jednak

zarośnięte i opuszczone, jedynie z pozostałościami nagrobków. Cmentarze katolickie są w bieżącym użytkowaniu i w stanie zadowalającym.

W rejestrze zabytków województwa kujawsko-pomorskiego znajduje się kościół parafialny p.w. Św. Trójcy wraz z otoczeniem cmentarnym, drzewostanem i ogrodzeniem oraz zespół dworski w Taszewie (dwór oraz park krajobrazowy). Stan tych obiektów jest zadowalający, właścicielem dworu jest osoba prywatna, a kościołem administruje parafia.

6.4 ZABYTKI RUCHOME

Na mocy art. 3 pkt. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem ruchomym jest rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytek ruchomy jest wpisywany do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku (art. 10 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. Do rejestru nie wpisuje się zabytku wpisanego do inwentarza muzeum lub wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego (art. 11 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Na terenie Gminy Jeżewo do szczególnie wartościowych obiektów należą wyposażenia kościołów, a także kapliczek przydrożnych. W celu zapoznania się z rejestrem zabytków ruchomych należy skontaktować się z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków.

6.5 ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Stanowiska archeologiczne są ważnym elementem krajobrazu kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach okolic Jezewa. Środowisko kulturowe Gminy zawiera 370 zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych, datowanych od epoki pradziejowej do epoki nowożytnej. Stanowiska ewidencjonowano w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski. Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest jednak zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych uda się zidentyfikować nowe ślady osadnicze.

Rozmieszczenie stanowisk na terenie gminy jest nierównomierne. Zdecydowana większość znajduje się w centralnej części gminy w obrębie obszaru 30-42. Związane jest to z najdłuższą historią osadnictwa w tym rejonie i dużą liczbą miejscowości. Znacząca liczba stanowisk zlokalizowana jest również w obrębie sąsiedniego arkusza 29-42, na którym położone jest administracyjne i historyczne centrum gminy – Jezewo.

Pod względem chronologicznym w gminie dominuje osadnictwo kultur neolitycznych, okresu halsztacko-lateńskiego, następnie okresu wpływów rzymskich i średniowiecza

Najstarsze ślady osadnictwa wiążą się z epoką kamienia – paleolitem (stanowisko nr 3 w Dubielnie) oraz grupą stanowisk z mezolitu.

Neolit (młodsza epoka kamienia) przynosi rewolucyjne zmiany w historii ludzkości. Dotychczasowa gospodarka przyswajająca dzięki opanowaniu uprawy ziemi i hodowli zwierząt, została zastąpiona przez gospodarkę wytwarzającą. Wraz z osiadłym trybem życia pojawiły się takie wynalazki jak: stałe budownictwo mieszkalne i gospodarcze, umiejętność lepienia i wypalania naczyń glinianych, znajomość tkactwa itp. Ślady takie można spotkać w okolicy Taszewka i Dubielna.

Z upowszechnieniem się nowego materiału (brązu) wiąże się dalszy rozwój gospoderczo-cywilizacyjny w epoce brązu. Docierał on na nasze tereny drogą wymiany z południa Europy, zwiększając rolę handlu i powodując przenikanie się wpływów. Najwięcej stanowisk z tej epoki jest w okolicy Czerska Świeckiego. Wzrost osadnictwa widoczny jest w środkowym i późnym okresie epoki brązu. Zaczęła się wówczas

rozwijać na ziemiach polskich kultura łużycka, zaliczana do wielkiego kompleksu kultur popielnicowych, rozprzestrzeniających się stopniowo z centrum naddunajskiego na rozległe tereny Europy. Ludność kultury łużyckiej prowadziła osiadły tryb życia, a system gospodarczy tej kultury, jak się przypuszcza, był wielokierunkowy. Posługiwano się sprzężajnym radłem, a mniejsze pola obrabiano za pomocą motyk rogowych, zboże sprzątało się sierpem brązowym. Zmarłych palono na stosie, a ich szczątki składano do popielnic, które zakopywano w ziemi wraz z przystawkami i darami grobowymi. Znacznemu upowszechnieniu uległy wyroby brązowe, zarówno ozdoby, jak i narzędzia, które wytwarzano na miejscu.

W VII w p.n.e. rozpoczyna się na ziemiach polskich epoka żelaza. Obok wyrobów brązowych, których udział systematycznie maleje, pojawiają się wówczas wyroby żelazne. W pierwszym okresie epoki żelaza (okres halsztacki 650-400 p.n.e.) kultura łużycka przeżywa swój największy rozkwit i posiada szerokie kontakty z resztą Europy. Powstają wówczas grody typu Biskupin, duża grupa stanowisk odkryta też została w okolicach Jeżewa. Pod koniec okresu halsztackiego rozpoczyna się stopniowy rozkład kultury łużyckiej, spowodowany prawdopodobnie kryzysem gospodarczym wywołanym pogorszeniem się klimatu oraz zbytnim wyeksploatowaniem środowiska naturalnego. Dodatkowym czynnikiem destabilizacyjnym był najazd Scytów.

Początek wieku IV p.n.e. wiąże się z masowym upowszechnieniem się żelaza jako podstawowego surowca, ujednoczenia używanych ozdób, narzędzi, broni, przedmiotów codziennego użytku. Na terenie ziem polskich wykształciła się wówczas tzw. kultura przeworska. Miało to miejsce w późnym okresie lateńskim (młodszy okres przedrzymski 150 p.n.e. - 25 n.e.). Rozwijała się ona następnie w kolejnym okresie - wpływów rzymskich (I-IV w. n.e.). Ludność kultury przeworskiej prowadziła osiadły tryb życia, zamieszkując osady otwarte. Podstawę gospodarki stanowiła uprawa roli w połączeniu z hodowlą zwierząt, wśród których dominowało bydło rogate. Rozwijały się również inne gałęzie wytwórczości, szczególnie hutnictwo i kowalstwo, m. in. ze względu na duże zapotrzebowanie na broń i narzędzia. Dość często wytop żelaza i wyrób z nich gotowych przedmiotów odbywał się w pobliżu osad. Charakterystyczny był obrządek pogrzebowy kultury przeworskiej. Całość wyposażenia zmarłego palono wraz ze zwłokami na stosie, a naczynia składane do grobów celowo rozbijano. Stanowiska z tej epoki rozmieszczone są we wszystkich miejscowościach gminy.

Na przełomie IV i V w. n.e. większość obszarów ziem polskich przeżywa głęboki kryzys kulturowy, osadniczy i gospodarczy. Związane jest to prawdopodobnie z załamaniem się dotychczasowej sytuacji politycznej Europy w wyniku najazdu Hunów. Najazd ten wywołał masowe przesunięcia ludności zamieszkującej jej środkową część oraz zlikwidował wpływ Cesarstwa Rzymskiego. Rozpoczął się okres wędrówek ludów. Bezpośrednim tego skutkiem było zahamowanie trwającego kilka wieków rozwoju gospodarczego i społecznego na ziemiach polskich.

Począwszy od VI w. n. e. wkraczamy w nowy okres dziejów zwany wczesnym średniowieczem. Początkowe fazy tego okresu charakteryzują się wyraźnym regresem w zakresie kultury materialnej. Pojawia się nowy system gospodarki żywnościowej - przemienno-ugorowej uprawy zbóż ozimych i jarych. Szeroko stosowana jest sprzężajna obróbka roli. Pojawia się na szeroką skalę proso W hodowli wzrasta rola świni przy zmniejszeniu stad bydła rogatego i koni. Gęstość osadnictwa w tym okresie jest raczej niewielka. Osady miały niewielkie rozmiary, chaty miały konstrukcję zrębową, wykorzystywano też kwadratowe ziemianki i półziemianki.

Znaczny rozwój gospodarczy, społeczny i kulturowy zaczął się w wieku VIII. W ciągu IX i X wieku kształtowały się podstawy terytorialne państwa polskiego. Powstały wówczas grody - siedziby przedstawicieli władzy, ośrodki gospodarcze i załóżki przyszłych miast. Osadnictwo kontynuowane było w następnych stuleciach i to właśnie z okresu średniowiecza pochodzi większość faktów osadniczych zlokalizowanych we wszystkich miejscowościach gminy. Na tą epokę datuje się powstanie głównych ośrodków osadniczych w gminie.

Pozostałe stanowiska pochodzą z okresu przełomu późnego średniowiecza oraz czasów nowożytnych lub z późniejszych wieków. Są one w licznych miejscowościach gminy, ale porównując do okresu średniowiecznego nie jest ich zbyt wiele.

Zagrożenia dla zabytków archeologicznych z terenu gminy

Przede wszystkim należy podkreślić, że wszelkie inwestycje, które wiążą się z pracami ziemnymi, takie jak np. kanalizacja, wodociągi, inwestycje mieszkaniowe i przemysłowe, budowa dróg, obwodnic, lokalizacje żwirowni, kopalni kruszywa, planowane zalesienia, melioracje, regulacje cieków wodnych itp., stanowią istotne zagrożenie dla zabytków (w tym archeologicznych).

Zdecydowana większość stanowisk archeologicznych z terenu gminy znajduje się na terenach rolnych, łąkach oraz nieużytkach, w zachodniej części gminy szereg stanowisk zlokalizowano na terenie leśnym. Stanowiska występują z reguły w pobliżu cieków wodnych lub ich bezpośrednim sąsiedztwie oraz na wyniesieniach terenu. Z racji intensywnej uprawy roli, niemal wszystkie stanowiska są potencjalnie narażone na zniszczenie, ale ze względu na stopień zagrożenia i ich wartość poznawczą należy je zróżnicować i adekwatnie z nimi postępować. Przy szczególnie ważnych stanowiskach archeologicznych, w ich obrębie i otoczeniu powinien obowiązywać całkowity zakaz zabudowy. W przypadku zaistnienia konieczności przeprowadzenia prac ziemnych na obszarze stanowisk archeologicznych właściwy miejscowo konserwator zabytków może nakazać wykonanie wyprzedzających inwestycję badań archeologicznych.

W przypadku zaistnienia konieczności przeprowadzenia prac ziemnych na obszarze stanowiska należy realizować wyprzedzając daną inwestycję ratownicze badania archeologiczne, a w bezpośrednim sąsiedztwie stanowiska przeprowadzić ścisły nadzór archeologiczny. Ewentualne granice stref badań powinny zostać ustalone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego lub określone na mocy decyzji o warunkach zabudowy lub inwestycji celu publicznego.

Należy zwrócić baczną uwagę na prace ziemne podczas działalności inwestycyjnej w obrębie poszczególnych stanowisk archeologicznych i objąć te stanowiska ochroną konserwatorską już na etapie koncepcyjnym. Inwestorzy powinni wystąpić do właściwego miejscowo Konserwatora Zabytków o wydanie zaleceń i uwarunkowań koniecznych do spełnienia w związku z daną inwestycją. Właściwy miejscowo Konserwator Zabytków może nakazać wykonanie poprzedzających inwestycję badań wykopaliskowych lub prowadzenie nadzoru archeologicznego w trakcie trwania prac ziemnych. Niezależnie od działalności inwestycyjnej, stanowiska w obrębie których zewidencjonowano liczne zabytki ruchome, zebrane w trakcie badań powierzchniowych należy typować w pierwszej kolejności do ratowniczych badań wykopaliskowych. Dodatkowo postuluje się także przeprowadzenie planowych badań archeologicznych, ukierunkowanych na uzupełnienie informacji dotyczących konkretnych stanowisk. W przypadku ujawnienia podczas badań archeologicznych nowych faktów osadniczych należy ten fakt odnotować w karcie adresowej gminnej ewidencji zabytków.

W celu ochrony stanowisk archeologicznych oraz pradziejowych i nowożytnych nawarstwień kulturowych niezbędne jest ujmowanie zagadnień związanych z ochroną zabytków w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz uzgadnianie i wypełnianie przez inwestorów wymogów konserwatorskich zawartych w opiniach i decyzjach właściwego miejscowo Konserwatora Zabytków

WYKAZ STANOWISK WPISANYCH DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

Lp.	Miejscowość	Nr w obrębie miejsc.	AZP	Nr na Arkuszu AZP
1	Czersk Świecki	1	28-42	25
2	Czersk Świecki	2	28-42	26
3	Czersk Świecki	3	28-42	27
4	Czersk Świecki	4	28-42	28
5	Czersk Świecki	5	28-42	29
6	Czersk Świecki	6	28-42	30
7	Czersk Świecki	7	28-42	31
8	Czersk Świecki	8	28-42	32
9	Czersk Świecki	9	28-42	33
10	Czersk Świecki	10	28-42	34
11	Czersk Świecki	11	28-42	35
12	Czersk Świecki	12	28-42	36
13	Czersk Świecki	13	28-42	37
14	Czersk Świecki	14	28-42	38
15	Czersk Świecki	15	28-42	39
16	Czersk Świecki	16	28-42	40
17	Czersk Świecki	20	29-42	4
18	Czersk Świecki	21	29-42	5
19	Czersk Świecki	22	29-42	6
20	Czersk Świecki	23	29-42	7
21	Czersk Świecki	24	29-42	8
22	Czersk Świecki	25	29-42	9
23	Czersk Świecki	26	29-42	10
24	Czersk Świecki	27	29-42	11
25	Czersk Świecki	28	29-42	12
26	Czersk Świecki	29	29-42	13
27	Czersk Świecki	30	29-42	14
28	Czersk Świecki	31	29-42	15
29	Skrzynki	1	29-42	20
30	Skrzynki	2	29-42	21
31	Skrzynki	3	29-42	22
32	Skrzynki	4	29-42	23

33	Skrzynki	5	29-42	24
34	Skrzynki	6	29-42	25
35	Skrzynki	7	29-42	26
36	Skrzynki	8	29-42	27
37	Skrzynki	9	29-42	28
38	Skrzynki	10	29-42	29
39	Skrzynki	11	29-42	30
40	Skrzynki	12	29-42	31
41	Skrzynki	13	29-42	32
42	Buczek	1	29-42	33
43	Buczek	2	29-42	34
44	Buczek	3	29-42	35
45	Buczek	4	29-42	36
46	Buczek	5	29-42	37
47	Buczek	6	29-42	38
48	Buczek	7	29-42	39
49	Buczek	8	29-42	40
50	Buczek	9	29-42	41
51	Buczek	10	29-42	42
52	Buczek	11	29-42	43
53	Buczek	12	29-42	44
54	Buczek	13	29-42	45
55	Buczek	14	29-42	46
56	Jeżewo	1	29-42	47
57	Jeżewo	2	29-42	48
58	Jeżewo	3	29-42	49
59	Jeżewo	4	29-42	50
60	Jeżewo	5	29-42	51
61	Jeżewo	6	29-42	52
62	Jeżewo	7	29-42	53
63	Jeżewo	8	29-42	54
64	Jeżewo	9	29-42	55
65	Jeżewo	10	29-42	56
66	Jeżewo	11	29-42	57
67	Jeżewo	12	29-42	58
68	Jeżewo	13	29-42	59
69	Jeżewo	14	29-42	60
70	Jeżewo	15	29-42	61
71	Jeżewo	16	29-42	62
72	Jeżewo	17	29-42	63
73	Jeżewo	18	29-42	64
74	Jeżewo	19	29-42	65
75	Jeżewo	20	29-42	66
76	Jeżewo	21	29-42	67
77	Jeżewo	22	29-42	68
78	Jeżewo	23	29-42	69
79	Jeżewo	24	29-42	70
80	Jeżewo	25	29-42	71

81	Jeżewo	26	29-42	72
82	Jeżewo	27	29-42	73
83	Jeżewo	28	29-42	74
84	Lipienki	15	29-42	75
85	Lipienki	16	29-42	76
86	Lipienki	17	29-42	77
87	Lipienki	18	29-42	78
88	Lipienki	19	29-42	79
89	Lipienki	20	29-42	80
90	Lipienki	21	29-42	81
91	Lipienki	22	29-42	82
92	Lipienki	23	29-42	83
93	Lipienki	24	29-42	84
94	Lipienki	25	29-42	85
95	Lipienki	26	29-42	86
96	Lipienki	27	29-42	87
97	Lipienki	28	29-42	88
98	Lipienki	29	29-42	89
99	Lipienki	30	29-42	90
100	Lipienki	31	29-42	91
101	Lipienki	32	29-42	92
102	Lipienki	33	29-42	93
103	Lipienki	34	29-42	94
104	Laskowice	5	29-42	95
105	Laskowice	6	29-42	96
106	Laskowice	7	29-42	97
107	Laskowice	8	29-42	98
108	Laskowice	9	29-42	99
109	Laskowice	10	29-42	100
110	Laskowice	11	29-42	101
111	Laskowice	12	29-42	102
112	Laskowice	13	29-42	103
113	Laskowice	14	29-42	104
114	Laskowice	15	29-42	105
115	Laskowice	16	29-42	106
116	Laskowice	17	29-42	107
117	Laskowice	18	29-42	108
118	Laskowice	19	29-42	109
119	Laskowice	20	29-42	110
120	Krąplewice	3	29-42	111
121	Krąplewice	4	29-42	112
122	Taszewskie Pole	8	29-42	113
123	Taszewskie Pole	9	29-42	114
124	Taszewskie Pole	10	29-42	115
125	Krąplewice	1	30-42	1
126	Krąplewice	2	30-42	2
127	Laskowice	1	30-42	3
128	Laskowice	2	30-42	4

129	Laskowice	3	30-42	5
130	Laskowice	4	30-42	6
131	Lipno	1	30-42	7
132	Lipno	2	30-42	8
133	Lipno	3	30-42	9
134	Lipno	4	30-42	10
135	Lipno	5	30-42	11
136	Lipno	6	30-42	12
137	Lipno	7	30-42	13
138	Lipno	8	30-42	14
139	Lipno	9	30-42	15
140	Lipno	10	30-42	16
141	Lipno	11	30-42	17
142	Lipno	12	30-42	18
143	Lipno	13	30-42	19
144	Lipno	14	30-42	20
145	Lipno	15	30-42	21
146	Lipno	16	30-42	22
147	Lipno	17	30-42	23
148	Lipno	18	30-42	24
149	Lipno	19	30-42	25
150	Lipno	20	30-42	26
151	Lipno	21	30-42	27
152	Lipno	22	30-42	28
153	Lipno	23	30-42	29
154	Lipno	24	30-42	30
155	Lipno	25	30-42	31
156	Lipno	26	30-42	32
157	Lipno	27	30-42	33
158	Lipno	28	30-42	34
159	Lipno	29	30-42	35
160	Lipno	30	30-42	36
161	Lipno	31	30-42	37
162	Lipno	32	30-42	38
163	Lipno	33	30-42	39
164	Lipno	34	30-42	40
165	Lipno	35	30-42	41
166	Lipno	36	30-42	42
167	Lipno	37	30-42	43
168	Lipno	38	30-42	44
169	Lipienki	1	30-42	45
170	Lipienki	2	30-42	46
171	Lipienki	3	30-42	47
172	Lipienki	4	30-42	48
173	Lipienki	5	30-42	49
174	Lipienki	6	30-42	50
175	Lipienki	7	30-42	51
176	Lipienki	8	30-42	52

177	Lipienki	9	30-42	53
178	Lipienki	10	30-42	54
179	Lipienki	11	30-42	55
180	Lipienki	12	30-42	56
181	Lipienki	13	30-42	57
182	Lipienki	14	30-42	58
183	Piskarki	1	30-42	59
184	Piskarki	2	30-42	60
185	Piskarki	3	30-42	61
186	Piskarki	4	30-42	62
187	Piskarki	5	30-42	63
188	Piskarki	6	30-42	64
189	Piskarki	7	30-42	65
190	Piskarki	8	30-42	66
191	Piskarki	9	30-42	67
192	Piskarki	10	30-42	68
193	Piskarki	11	30-42	69
194	Piskarki	12	30-42	70
195	Piskarki	13	30-42	71
196	Piskarki	14	30-42	72
197	Piskarki	15	30-42	73
198	Piskarki	16	30-42	74
199	Piskarki	17	30-42	75
200	Piskarki	18	30-42	76
201	Piskarki	19	30-42	77
202	Piskarki	20	30-42	78
203	Piskarki	21	30-42	79
204	Piskarki	22	30-42	80
205	Piskarki	23	30-42	81
206	Piskarki	24	30-42	82
207	Piskarki	25	30-42	83
208	Piskarki	26	30-42	84
209	Piskarki	27	30-42	85
210	Piskarki	28	30-42	86
211	Piskarki	29	30-42	87
212	Piskarki	30	30-42	88
213	Piskarki	31	30-42	89
214	Taszewskie Pole	1	30-42	90
215	Taszewskie Pole	2	30-42	91
216	Taszewskie Pole	3	30-42	92
217	Taszewskie Pole	4	30-42	93
218	Taszewskie Pole	5	30-42	94
219	Taszewskie Pole	6	30-42	95
220	Taszewskie Pole	7	30-42	96
221	Taszewo	1	30-42	97
222	Taszewo	2	30-42	98
223	Taszewo	3	30-42	99
224	Taszewo	4	30-42	100

225	Taszewo	5	30-42	101
226	Taszewo	6	30-42	102
227	Taszewo	7	30-42	103
228	Taszewo	8	30-42	104
229	Taszewo	9	30-42	105
230	Taszewo	10	30-42	106
231	Taszewo	11	30-42	107
232	Taszewo	12	30-42	108
233	Taszewo	13	30-42	109
234	Taszewo	14	30-42	110
235	Taszewo	15	30-42	111
236	Taszewo	16	30-42	112
237	Taszewo	17	30-42	113
238	Taszewo	18	30-42	114
239	Taszewo	19	30-42	115
240	Taszewo	20	30-42	116
241	Taszewo	21	30-42	117
242	Taszewo	22	30-42	118
243	Taszewo	23	30-42	119
244	Taszewo	24	30-42	120
245	Taszewo	25	30-42	121
246	Taszewo	26	30-42	122
247	Taszewo	27	30-42	123
248	Taszewo	28	30-42	124
249	Taszewo	29	30-42	125
250	Taszewo	30	30-42	126
251	Taszewo	31	30-42	127
252	Taszewo	32	30-42	128
253	Taszewo	33	30-42	129
254	Taszewo	34	30-42	130
255	Taszewo	35	30-42	131
256	Taszewo	36	30-42	132
257	Taszewo	37	30-42	133
258	Taszewo	38	30-42	134
259	Taszewo	39	30-42	135
260	Taszewo	40	30-42	136
261	Taszewo	41	30-42	137
262	Taszewo	42	30-42	138
263	Taszewo	43	30-42	139
264	Taszewo	44	30-42	140
265	Taszewo	45	30-42	141
266	Taszewo	46	30-42	142
267	Taszewo	47	30-42	143
268	Taszewo	48	30-42	144
269	Taszewo	49	30-42	145
270	Taszewo	50	30-42	146
271	Ciemniki	1	30-42	147
272	Taszewko	10	30-42	148

273	Taszewko	9	30-42	149
274	Białe	6	30-42	150
275	Białe	7	30-42	151
276	Białe	8	30-42	152
277	Białe	9	30-42	153
278	Białe	10	30-42	154
279	Białe	11	30-42	155
280	Białe	12	30-42	156
281	Białe	13	30-42	157
282	Białe	14	30-42	158
283	Białe	15	30-42	159
284	Białe	16	30-42	160
285	Białe	17	30-42	161
286	Białe	18	30-42	162
287	Białe	19	30-42	163
288	Białe	20	30-42	164
289	Białe	21	30-42	165
290	Białe	22	30-42	166
291	Białe	23	30-42	167
292	Białe	24	30-42	168
293	Białe	25	30-42	169
294	Białe	26	30-42	170
295	Białe	27	30-42	171
296	Białe	28	30-42	172
297	Białe	29	30-42	173
298	Białe	30	30-42	174
299	Ośłowo	1	30-42	175
300	Ośłowo	2	30-42	176
301	Ośłowo	3	30-42	177
302	Ośłowo	4	30-42	178
303	Ośłowo	5	30-42	179
304	Ośłowo	6	30-42	180
305	Belno	1	30-42	181
306	Belno	2	30-42	182
307	Belno	3	30-42	183
308	Belno	4	30-42	184
309	Belno	5	30-42	185
310	Belno	6	30-42	186
311	Belno	7	30-42	187
312	Belno	8	30-42	188
313	Belno	9	30-42	189
314	Belno	10	30-42	190
315	Belno	11	30-42	191
316	Belno	12	30-42	192
317	Belno	13	30-42	193
318	Belno	14	30-42	194
319	Belno	15	30-42	195
320	Belno	16	30-42	196

321	Belno	17	30-42	197
322	Belno	18	30-42	198
323	Belno	19	30-42	199
324	Belno	20	30-42	200
325	Belno	21	30-42	201
326	Belno	22	30-42	202
327	Belno	23	30-42	203
328	Belno	24	30-42	204
329	Belno	25	30-42	205
330	Belno	26	30-42	206
331	Belno	27	30-42	207
332	Belno	28	30-42	208
333	Belno	29	30-42	209
334	Belno	30	30-42	210
335	Belno	31	30-42	211
336	Belno	32	30-42	212
337	Belno	33	30-42	213
338	Belno	34	30-42	214
339	Belno	35	30-42	215
340	Belno	36	30-42	216
341	Belno	37	30-42	217
342	Belno	38	30-42	218
343	Belno	39	30-42	219
344	Belno	40	30-42	220
345	Belno	41	30-42	221
346	Taszewko	4	30-43	1
347	Taszewko	5	30-43	2
348	Taszewko	3	30-43	3
349	Taszewko	1	30-43	4
350	Taszewko	2	30-43	5
351	Taszewko	6	30-43	6
352	Taszewko	7	30-43	7
353	Taszewko	8	30-43	8
354	Dubielno	1	30-43	9
355	Dubielno	2	30-43	10
356	Dubielno	3	30-43	11
357	Dubielno	5	30-43	12
358	Dubielno	6	30-43	13
359	Dubielno	7	30-43	14
360	Dubielno	9	30-43	15
361	Dubielno	8	30-43	16
362	Dubielno	11	30-43	17
363	Dubielno	10	30-43	18
364	Dubielno	12	30-43	19
365	Dubielno	4	30-43	20
366	Białe	5	30-43	59
367	Białe	3	30-43	60
368	Białe	4	30-43	61

369	Białe	1	30-43	62
370	Białe	2	30-43	63

6.7 ELEMENTY DZIEDZICTWA NIEMATERIALNEGO

UNESCO definiuje dziedzictwo niematerialne jako zwyczaje, przekaz ustny, wiedzę i umiejętności, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Ten rodzaj dziedzictwa jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Jest to pojęcie trudno definiowalne w stosunku do konkretnych wytworów kultury, jednak jego waga dla lokalnej społeczności jest ogromna, gdyż jest ono źródłem poczucia tożsamości i kulturowej ciągłości.

Dziedzictwo niematerialne obejmuje takie przejawy zachowań kulturowych i ich wytworów jak: tradycje i przekazy ustne (w tym język jako narzędzie przekazu), spektakle i widowiska, zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne, wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki, umiejętności związane z tradycyjnym rzemiosłem itp.

Gmina Jeżewo leży w zasięgu oddziaływania kultury kociewskiej z charakterystyczną gwarą i tradycjami kulturowymi. Elementem krajobrazu kociewskiego są np. przydrożne krzyże i kapliczki, z którymi niekiedy łączone są ciekawe opowiadania czy legendy. Badaniami nad gwarami kociewskimi zajmował się już na początku XX w. Kazimierz Nitsch. Także ks. dr Bernard Sychta, badając kulturę ludową m.in. Kociewia, utrwał w swoich pracach specyfikę miejscowego języka. Niematerialnymi elementami dziedzictwa kulturowego są także historyczne i geograficzne nazwy miejscowości, ich fragmentów, rzek, jezior czy części lasów, łąk i bagien.

Wykaz obiektów wpisanych do Rejestru Zabytków z terenu Gminy Jeżewo:

- zespół dworski w Taszewie: dwór, 4 ćw. XIX; park, 1 poł. XIX; nr A/1013 z 14.01.1993

- zespół kościelny parafii pod wezwaniem Trójcy Świętej w Jezewie, obejmujący: kościół z 1427; cmentarz przykościelny z drzewostanem; murowane ogrodzenie, nr A/829 z 28.05.1997 roku.

Wykaz pozostałych obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków z terenu Gminy Jezewo:

LP	MIEJSCOWOŚĆ	ULICA	NR	OBIEKT
1.	Białe Błota - Piła Młyn			Cmentarz rodowy
2.	Białe			Cmentarz ewangelicki
3.	Buczek Ciemniki			Cmentarz ewangelicki
4.	Borce		5	Dom
5.	Czersk Świecki			Cmentarz ewangelicki
6.	Dąbrowa			Dworzec kolejowy
7.	Dubielno			Cmentarz ewangelicki
8.	Jezewo			Układ ruralistyczny w granicach strefy ochrony konserwatorskiej
9.	Jezewo			Zespół dworca: dworzec kolejowy
10.	Jezewo			Zespół dworca: budynek magazynowy
11.	Jezewo	Główna	18	Pocztą
12.	Jezewo	Główna	37	Szkoła
13.	Jezewo	Czerska	4	Ośrodek zdrowia
14.	Jezewo	Dworcowa	2	Dom
15.	Jezewo	Dworcowa	4	Dom
16.	Jezewo	Dworcowa	38	Dom
17.	Jezewo	Główna	5	Dom
18.	Jezewo	Główna	7	Dom
19.	Jezewo	Główna	13	Dom
20.	Jezewo	Główna	14	Dom
21.	Jezewo	Główna	21	Dom
22.	Jezewo	Główna	31	Dom
23.	Jezewo	Główna	35	Dom
24.	Jezewo	Główna	41	Dom
25.	Jezewo	Jeziorna	12	Dom
26.	Jezewo	Pietruszkowa	4	Dom
27.	Jezewo	Świecka	14	Dom
28.	Jezewo			Cmentarz rzymskokatolicki

29.	Krąplewice			Układ ruralistyczny w granicach strefy ochrony konserwatorskiej
30.	Krąplewice			Zespół dworski: dwór
31.	Krąplewice			Zespół dworski: lecznica dla koni, ob. dom
32.	Krąplewice			Zespół dworski: park
33.	Krąplewice		7	Dom
34.	Krąplewice		8	Dom
35.	Krąplewice		9	Dom
36.	Krąplewice		11	Dom
37.	Krąplewice		13	Dom
38.	Krąplewice		15	Dom
39.	Krąplewice		16	Dom
40.	Krąplewice		28	Dom
41.	Krąplewice			Cmentarz rzymskokatolicki
42.	Laskowice			Układ ruralistyczny w granicach strefy ochrony konserwatorskiej
43.	Laskowice			Dworzec kolejowy
44.	Laskowice			Pozostałości zespołu dworskiego: kancelaria, ob. budynek administracyjny
45.	Laskowice			Pozostałości zespołu dworskiego: park
46.	Laskowice	Kopernika	7	Dom
47.	Laskowice	Plac 1 Maja	5	Dom
48.	Laskowice	Długa	3	Dom
49.	Laskowice	Długa	4	Dom
50.	Laskowice	Długa	6	Dom
51.	Laskowice	Długa	9	Dom
52.	Laskowice	Długa	10	Dom
53.	Laskowice			Cmentarz rzymskokatolicki
54.	Ostowo			Cmentarz ewangelicki
55.	Taszewskie Pole			Cmentarz ewangelicki
56.	Taszewo			Cmentarz ewangelicki

7. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SWOT

Dla potrzeb lepszej diagnozy stanu istniejącego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz w celu sformowania priorytetów działań władz samorządowych opracowano analizę słabych i mocnych stron Gminy Jeżewo.

ANALIZA SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none">• Atrakcyjne położenie Gminy, sprzyjające rozwojowi turystyki• Bardzo atrakcyjny krajobraz Gminy• Bogactwo lasów, bliskość Wisły• Zachowane elementy krajobrazu kulturowego w postaci założeń dworsko-parkowych• Zachowane obiekty sakralne oraz nekropolie o wysokiej wartości kulturowej• Utrzymanie w dobrym stanie większości obiektów sakralnych oraz obiektów użyteczności publicznej• Dobre pokrycie Gminy siecią szlaków turystycznych• Dobre warunki dla rozwoju agroturystyki oraz rekreacji• Drogowa dostępność komunikacyjna• Przebiegające przez Gminę linie kolejowe z węzłem kolejowym w Laskowicach Pomorskich• Bliskość ważnego ośrodka miejskiego - Grudziądza• Korzystna lokalizacja siedziby Gminy, w centrum obszaru Gminy, co wiąże się z jej dobrą dostępnością• Czystość środowiska• Wykorzystywanie funduszy unijnych przez władze Gminy	<ul style="list-style-type: none">• Niezbyt dobrze rozwinięta komunikacja publiczna• Zaniedbania w zakresie stanu technicznego wielu obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków• Niewielkie zrozumienie społeczne dla problematyki ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego• Samowole budowlane oraz niewłaściwie prowadzone remonty obiektów zabytkowych, powodujące utratę walorów zabytkowych• Niezbyt duże środki w budżecie Gminy na wsparcie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego• Niewielka popularyzacja wiedzy z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego• Niepełne wykorzystanie walorów turystycznych Gminy• Brak środków na prowadzenie dokładnych badań archeologicznych, architektonicznych i historycznych• Zła sytuacja finansowa wielu właścicieli obiektów zabytkowych• Brak działań dotyczących rozwijania tożsamości regionalnej w ofercie edukacyjnej szkół• Niewielka liczba miejsc noclegowych dla

<ul style="list-style-type: none"> • Aktywna działalność lokalnych organizacji pozarządowych, a także stowarzyszeń 	<p>potencjalnych turystów</p>
<p>SZANSE</p>	<p>ZAGROŻENIA</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie środków budżetowych Gminy na działania związane z ochroną zabytków • Pozyskiwanie wsparcia finansowego z wielu źródeł (w tym unijnych) na prace konserwatorskie zabytków • Szersza promocja walorów kulturowych i przyrodniczych Gminy, przyciągająca turystów • Wzrastająca świadomość mieszkańców w zakresie poprawy estetyki miejscowości • Wzrost poszanowania dla obiektów posiadających walory historyczne • Tworzenie nowych projektów i produktów turystycznych w oparciu o istniejące zasoby • Współpraca międzyregionalna oraz międzynarodowa (np. w zakresie dobrych praktyk) • Korzystanie z dofinansowania na działania rewitalizacyjne (np. w ramach RPO) • Korzystanie ze wsparcia struktur takich jak np. Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich • Zachowanie tożsamości regionalnej mieszkańców od edukacji szkolnej poprzez festyny, lokalne święta, konkursy itd. • Powstawanie i dalszy rozwój istniejących organizacji pozarządowych • Tworzenie systemu informacji turystycznej oraz jednolitej identyfikacji wizualnej obiektów zabytkowych • Komplementarność z Programem Opieki nad Zabytkami dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • Degradacja krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzanie elementów nowej zabudowy nie nawiązujących do charakteru regionu • Zmiany w układach ruralistycznych oraz urbanistycznych, związane z nową zabudową • Niewłaściwe działanie inwestycyjne lub ich brak, przyczyniające się do dalszej degradacji obiektów zabytkowych • Brak komunikacji na linii właściciele – władze samorządowe • Niewłaściwe stosowanie nowych elementów budowlanych i technologii przy odnawianiu i remontach obiektów zabytkowych • Niezbyt skuteczna egzekucja prawna w zakresie samowoli budowlanych oraz dewastacji zabytków i środowiska • Zwiększony ruch turystyczny powodujący degradację środowiska naturalnego • Zanieczyszczenie środowiska związane ze zwiększoną liczbą pojazdów • Zanik tradycji i tożsamości regionalnych • Niekorzystny wpływ nowych, wielkomiejskich elementów osadniczych na zabudowę • Częste zmiany prawne w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego • Niestabilność finansów publicznych i przepisów z nimi związanych • Klęski żywiołowe i inne zdarzenia losowe • Akty wandalizmu

8. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY JEŻEWO

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Jeżewo formułuje szereg działań samorządu w zakresie opieki nad zabytkami gminnymi. Wyznaczone kierunki i zadania uwzględniają specyfikę dziejów Gminy i charakter jej dziedzictwa kulturowego oraz są zgodne z celami wyznaczonymi w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Ze względu na potencjalnie bardzo duży spadek dochodów budżetu Gminy, związany z epidemią COVID-19 na chwilę obecną nie jest możliwe oszacowanie kwoty, którą Gmina może przeznaczyć na inwestycje związane z dziedzictwem kulturowym, a przez to wskazać konkretnych inwestycji (za wyjątkiem wsparcia inicjatyw osób prawnych lub prywatnych w ramach uchwały Rady Gminy o dofinansowaniu prac przy zabytkach). Jednocześnie, mając świadomość znaczenia zabytków dla lokalnej społeczności i roli Gminy w ich utrzymaniu, Gmina potwierdza, że w przypadku wygosparowania dodatkowych środków ich część przekazana zostanie na działania mające na celu zachowanie zasobu zabytkowego.

PROPONOWANE KIERUNKI DZIAŁAŃ GMINY

CEL 1: Ochrona i opieka nad zabytkami oraz ochrona krajobrazu kulturowego poprzez priorytetowe traktowanie obszarów wartościowych kulturowo w kształtowaniu polityki przestrzennej Gminy	
Priorytet:	Działania:
Ścisłe powiązanie zadań służących opiece nad zabytkami ze Strategią Rozwoju Gminy, pozostałymi dokumentami strategicznymi oraz polityką przestrzenną Gminy	- aktualizacja poszczególnych dokumentów - dbałość o włączenie ochrony dziedzictwa kulturowego do treści dokumentów

Integrowanie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz walorów przyrodniczych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	- w przypadku uchwalania nowych miejscowych planów zagospodarowania niezbędne jest uwzględnianie postulatów ochrony dziedzictwa kulturowego
Wprowadzenie i egzekwowanie zasad ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	- wprowadzenie jednolitej polityki dotyczącej obiektów zabytkowych - dążenie do zachowania ładu przestrzennego w ramach istniejących jednostek osadniczych
Opracowanie i ewaluacja Lokalnego Programu Rewitalizacji oraz uwzględnianie w nim priorytetów ochrony zabytków	- opracowanie dokumentu ze szczególnym uwzględnieniem walorów kulturowych
Uwzględnianie postulatów Urzędu Ochrony Zabytków przy opracowywaniu dokumentów strategicznych.	

CEL 2: Wykorzystanie zasobów i walorów krajobrazu kulturowego Gminy w rozwoju turystyki.

Priorytet:	Działania:
Wprowadzenie na terenie Gminy zintegrowanego systemu informacji wizualnej dotyczącej zasobu i walorów dziedzictwa kulturowego, w odniesieniu do najcenniejszych przestrzeni (krajobrazów), miejsc (punktów widokowych bądź pamiątkowych), obiektów (parki, cmentarze, budowle, zespoły).	- identyfikacja najcenniejszych zabytków - opracowanie jednolitego systemu oznaczeń - odpowiednie wyeksponowanie najcenniejszych zabytków
Włączenie Gminy w międzynarodowe i krajowe programy oraz szlaki turystyczne promujące zabytki	- przy współpracy z gminami sąsiednimi i partnerami z kraju i zagranicy
Opracowanie mapy ukazującej zasoby i walory gminnego krajobrazu kulturowego na tle walorów przyrodniczych i atrakcji	- dostosowanie mapy do istniejącego systemu informacji przestrzennej z ewentualnym uzupełnieniem o warstwę związaną z zabytkami

turystycznych; udostępnienie mapy w siedzibie Urzędu Gminy i w siedzibach prowadzonych przez niego organów (dom kultury, biblioteka publiczna)	
Przygotowanie i druk folderów promujących walory krajobrazowe (zabytkowe i przyrodnicze) terenów Gminy	- wraz z udziałem w targach, konferencjach bądź programach międzygminnych
Inicjowanie, wspieranie i udzielanie pomocy (organizacyjnej, rzeczowej i finansowej) przy tworzeniu nowoczesnych multimedialnych ekspozycji (stałych i czasowych) poświęconych regionalnemu dziedzictwu	- przy wykorzystaniu środków krajowych i unijnych
Współpraca z mediami regionalnymi w zakresie promocji walorów dziedzictwa kulturowego, ze szczególną uwagą zwróconą na problematykę rewitalizacji zabytków.	- w tym działania marketingowe, przyciągające zarówno turystów, jak i inwestorów

CEL 3: Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy	
Priorytet:	Działania:
Wprowadzanie zmian w gminnej ewidencji zabytków w oparciu o aktualizowany wykaz obiektów zabytkowych	- regularna aktualizacja gminnej ewidencji zabytków
Inwentaryzacja obiektów małej architektury, jako świadectwa kulturalnej przeszłości regionu (krzyże, kapliczki przydrożne, miejsca pamięci)	- przeprowadzenie inwentaryzacji terenowej dla poszczególnych typów obiektów -wpisanie najcenniejszych z nich do gminnej ewidencji zabytków
Inwentaryzacja cmentarzy i innych miejsc kultu	- przeprowadzenie dokładnych badań poszczególnych nekropolii
Okresowe przeglądy zabezpieczeń obiektów zabytkowych zgodnie z Gminnym programem ochrony zabytków na wypadek	- opracowanie programu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych

konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych	- określenie procedur przeciwdziałania zagrożeniom
Współpraca z gminami ościennymi przy realizacji przedsięwzięć z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego	- identyfikacja wspólnych celów w Programie Opieki nad Zabytkami - realizacja wspólnych przedsięwzięć promujących najcenniejsze walory regionu
Poprawa dostępności do poszczególnych obiektów zabytkowych	- odpowiednie oznakowanie dróg i szlaków - poprawa jakości nawierzchni dróg i szlaków

CEL 4: Przyciągnięcie inwestorów dla obiektów zabytkowych	
Priorytet:	Działania:
Odpowiednie działania, reklamujące gminę jako dobre miejsce do życia, przyciągające mieszkańców okolicznych większych miast.	- redagowanie działu o zabytkach na stronie internetowej gminy - promocja gminy w zakresie lokalnym
Deklaracja pomocy merytorycznej dla potencjalnych właścicieli obiektów zabytkowych	- ułatwianie procedur urzędowych - informacje nt. finansowania inwestycji związanych z zabytkami (np. poprzez udostępnianie niniejszego Programu)
Utworzenie bazy danych na temat dostępnych nieruchomości zabytkowych	- umożliwienie dostępu do danych obiektów zabytkowych - połączenie danych z systemem informacji przestrzennej
Przekazywanie informacji właścicielom i dysponentom obiektów zabytkowych o możliwościach korzystania z programowych funduszy Wspólnoty Europejskiej na dofinansowanie prac konserwatorskich przy zabytkach	- opracowanie broszury przeznaczonej dla właścicieli - wypracowanie systemu zachęt w postaci ulg podatkowych i finansowych

CEL 5: Aktywizacja lokalnej i pozalokalnejsocznosci w zakresie utrzymywania i rewaloryzacji obiektow zabytkowych

Priorytet:	Dzialania:
Organizacja akcji spolecznych majacych na celu prace w kierunku utrzymania i odnawiania najcenniejszych obiektow zabytkowych w poszczegolnych miejscowosciach.	- laczenie akcji z lokalnymi uroczystosciami, festynami itd.
Odpowiednie wykorzystywanie srodkow w ramach funduszy soleckich	- wytypowanie obiektow, dla ktorych przeznaczone zostanie wsparcie - konsultacje z lokalnymi spolecznosciami
Przekazywanie informacji o mozliwosciach pozyskania srodkow osobom prywatnym, parafiom lub organizacjom pozarządowym	- wykorzystywanie funduszy unijnych - zachecanie do uczestnictwa w programach odnowy wsi

CEL 6: Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego

Priorytet:	Dzialania:
Popularyzacja idei spolecznego opiekuna zabytkow, jako przykladu spolecznego monitorowania stanu obiektow i przestrzeni zabytkowych	- przekazanie czesci odpowiedzialnosci za zabytki lokalnej spolecznosci
Organizacja konkursu dla najlepszego uzytkownika obiektu zabytkowego, najladniejszej wsi, gospodarstwa, ogrodu itp.	- ufundowanie nagrod dla zwyciezcow poszczegolnych konkursow
Obejmowanie przez Wójta patronatem honorowym dzialan spolecznych, ktorych dochod przeznaczony jest na potrzeby ochrony dziedzictwa kulturowego	- wykorzystanie zebranych srodkow zgodnie z zalozeniami Programu Opieki nad Zabytkami

Popularyzacja opieki nad zabytkami poprzez wszelkiego rodzaju konkursy promujące wiedzę na temat dziedzictwa kulturowego	- we współpracy ze szkołami, bibliotekami, regionalistami itd.
Wprowadzenie do systemu edukacji szkolnej i przedszkolnej elementów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego swojego regionu	- organizacja wyjazdów bądź wycieczek w szczególnie ważne miejsca regionu - prezentacje i wystawy promujące region
Dbłość o zachowanie elementów kultury kociewskiej (ze szczególnym uwzględnieniem tradycji regionalnych, gwary, tradycyjnych zawodów)	- we współpracy z jednostkami zajmującymi się tą tematyką
Wspieranie rozwoju regionalnych galerii, izb pamięci, świetlic (np. istniejących izb historycznych, muzeów itp.)	- wsparcie dla wydawania publikacji regionalnych - organizacja konkursów wiedzy o regionie itd.

9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zadania opisane w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Jeżewo powinny być realizowane poprzez wspólne działania władz samorządowych, Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Powiatowego Urzędu Pracy, właścicieli oraz zarządców obiektów, parafie, organizacje pozarządowe i stowarzyszenia, w ramach posiadanych przez te jednostki kompetencji, praw i obowiązków wynikających z obowiązujących przepisów prawnych.

Ze strony Gminy Jeżewo zadania będą wykonywane bądź wspierane przez gminne jednostki organizacyjne (szkoły, przedszkola, gminne placówki kultury – np. biblioteka) oraz wydziały Urzędu Gminy w ramach zadań własnych, poprzez istniejące i planowane instrumenty:

- prawne (np. poprzez uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów o wartościach artystycznych i zabytkowych, prowadzenie gminnej ewidencji

zabytków, wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków),

- finansowe (np. udzielanie dotacji na prace remontowe, konserwatorskie i prace budowlane przy zabytkach, środki budżetowe na zadania własne z przeznaczeniem na remonty i modernizacje zabytków będących własnością Gminy, korzystanie z programów uwzględniających dofinansowanie z środków zagranicznych, nagrody, ulgi finansowe),
- społeczne (działania stymulujące np. w zakresie edukacji, promocji, informacji, działań sprzyjających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami oraz rozwojem turystyki),
- kontrolne (m.in. monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego – gminnej ewidencji zabytków),
- koordynacji (m.in. poprzez realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z gminami sąsiednimi, ośrodkami naukowymi i akademickimi, związkami wyznaniowymi)

10. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Na mocy art.87 ust.1 i ust.5 *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest sporządzany na okres 4 lat, co 2 lata Wójt sporządza sprawozdanie z jego realizacji, które przedstawia Radzie Gminy. Wskazane jest aby sprawozdania z realizacji Programu Opieki nad Zabytkami były przekazywane do wiadomości Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Sprawozdanie powinno określać poziom realizacji gminnego programu oraz efektywność wykonania planowanych zadań, w tym m.in. poziom (w % bądź liczbach):

- wydatków budżetu Gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- wartość finansową wykonanych/dofinansowanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach,
- liczba obiektów poddanych tym pracom,
- poziom (w %) objęcia terenu Gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
- liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów
- liczba utworzonych szlaków turystycznych,
- liczba wydanych wydawnictw, liczba szkoleń, imprez związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego itd.
- liczba osób zatrudnionych w agroturystyce i dziedzinach związanych z ochroną zabytków,

11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Należy jednak stwierdzić, iż ważne jest, aby gminy również z własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania w swoich budżetach środków w rozdziale 92120 - Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami.

Jest to o tyle istotne, iż duża część źródeł wewnętrznych wymaga zapewnienia wkładu własnego we współfinansowanych przez nie projektach. Regularne zabezpieczanie środków z budżetu gminy pozwoli na podjęcie powolnych, ale systematycznych kroków w kierunku ratowania kolejnych obiektów dziedzictwa kulturowego.

Podstawową zasadę finansowania zadań z zakresu opieki nad zabytkami określa *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* z dnia 23 lipca 2003 roku. Zgodnie z zapisami zawartymi w rozdziale 7 w/w Ustawy, obowiązek sprawowania opieki nad zabytkami, w tym finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku spoczywa na osobie fizycznej lub jednostce

organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do zabytku. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej w/w tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest jej zadaniem własnym. Kwestię finansowania określa art. 71 pkt. 2 w/w Ustawy.

Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić następująco:

Źródła krajowe:

- dotacje ministra kultury oraz programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- dotacje wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- dotacje wojewódzkie,
- dotacje powiatowe,
- dotacje gminne,
- inne źródła.

Źródła zagraniczne:

- źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych.

11.1 ŹRÓDŁA KRAJOWE

DOTACJE NA DOFINANSOWANIE PRAC KONSERWATORSKICH, RESTAURATORSKICH LUB ROBÓT BUDOWLANYCH UDZIELANE PRZEZ MINISTRA WŁAŚCIWEGO DS. KULTURY ORAZ PROGRAMY OPERACYJNE MINISTERSTWA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Ogłaszane decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego programy operacyjne stanowią podstawę ubiegania się o środki ministerialne na zadania z zakresu kultury realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury, instytucje filmowe, szkoły i uczelnie artystyczne, organizacje pozarządowe oraz podmioty gospodarcze. Programy operacyjne określają: cele, zadania, typy

projektów, alokację finansową, uprawnionych wnioskodawców, tryb naboru i wyboru wniosków, kryteria oceny, zobowiązania wnioskodawców, wskaźniki monitoringu. Przy ocenie wniosków branych jest pod uwagę wiele kryteriów, m.in.: wartość merytoryczna, zakorzenienie w tradycji, zasadność realizacji projektu, wiarygodność organizatora, efektywność wykorzystania środków. Programy są ogłaszane rokrocznie, z reguły w kilku priorytetach.

Celem Programu „Dziedzictwo kulturowe” jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i za granicą, wspieranie działalności muzeów oraz popularyzacja kultury ludowej.

Program „Dziedzictwo kulturowe” składa się z następujących priorytetów:

a. Ochrona zabytków

Strategicznym celem priorytetu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.

Kluczowe dla realizacji celów priorytetu są zadania prowadzące do zabezpieczenia, zachowania i utrwalenia substancji zabytku. W ramach priorytetu dofinansowania nie mogą zaś uzyskać projekty zakładające adaptację, przebudowę obiektów zabytkowych lub ich znaczącą rekonstrukcję. W pierwszej kolejności wsparcie otrzymywać będą obiekty najbardziej zagrożone oraz zabytki najcenniejsze – wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO, uznane za Pomniki Historii oraz te, posiadające wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Biorąc pod uwagę fakt, że priorytet ma charakter ogólnopolski, szczególny nacisk kładziony jest też na projekty uwzględniające rolę zabytków w rozwoju turystyki. Dlatego istotnym celem priorytetu jest kierowanie pomocy dla cennych obiektów położonych na terenach uboższych gospodarczo i turystycznie, czego efektem będzie zwiększenie dostępności do zabytków, podniesienie atrakcyjność regionów i wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

Mimo że określone regulaminem zasady dopuszczają możliwość całkowitego finansowania zadania, to wsparcie takie będzie można otrzymać tylko w szczególnych

przypadkach, gdy zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną i naukową, wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac lub gdy stan zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac. Istotnym elementem brany pod uwagę przy ocenie organizatorów będzie ich doświadczenie, podejmowanie w przeszłości działań zmierzających do zabezpieczenia obiektu zabytkowego oraz umiejętność pozyskiwania innych niż ministerialne środków na realizację zadania, a także zdolność do maksymalnego wykorzystania w przyszłości potencjału dofinansowanej inwestycji. Kluczowym efektem działań realizowanych w ramach priorytetu winno być stworzenie trwałych podstaw dla harmonijnego funkcjonowania obiektów zabytkowych we współczesnym, podlegającym dynamicznym, nierzadko nieodwracalnym zmianom otoczeniu. Dzięki realizacji nakreślonych wyżej celów obiekty zabytkowe, zachowując status materialnych świadectw minionych wieków, pozostaną integralną, pełnoprawną częścią czasów obecnych i przyszłych.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

1. Prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania,
2. Prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków),
3. W przypadku zadań określonych w ust. 1 można ubiegać się wyłącznie o dofinansowanie kosztów określonych w art. 77. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2014 r., 1446, z późn. zm.),
4. Do priorytetu nie kwalifikują się zadania, które są współfinansowane ze środków europejskich.

Uprawnieni wnioskodawcy

1. o dofinansowanie w ramach priorytetu mogą ubiegać się podmioty prawa polskiego – osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie,
2. w przypadku zadań określonych w § 1 ust. 1 pkt. 2 regulaminu tego priorytetu o dofinansowanie ubiegać mogą się wyłącznie wnioskodawcy, których działalność nie jest finansowana ze środków publicznych,
3. o dofinansowanie w ramach priorytetu nie mogą ubiegać się państwowe instytucje kultury, publiczne szkoły oraz uczelnie wyższe, uczelnie artystyczne oraz inne podmioty, o których mowa w art. 72 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Tryb naboru: do 30 listopada br. i 31 marca następnego roku. Nabory listopadowe zazwyczaj wyczerpują alokację na dany rok

1. Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 25 000,00 zł,
2. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej,
3. Dofinansowanie, zgodnie z art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, może być udzielone w wysokości do 50% nakładów koniecznych,
4. W przypadkach określonych w art. 78 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dofinansowanie może być udzielone w kwocie do 100% nakładów koniecznych,
5. Wnioskodawca ubiegający się o kwotę wyższą niż 50% nakładów koniecznych zobowiązany jest umieścić we wniosku stosowną informację na ten temat wraz z uzasadnieniem. Wniosek nie zawierający takiego uzasadnienia zostanie odrzucony jako błędny formalnie.

Szczegółowe wskazanie nakładów, które mogą być objęte dotacją na prace konserwatorskie zawarte są w art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

b. Ochrona zabytków archeologicznych

Strategicznym celem priorytetu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących nieinwazyjne badania archeologiczne, ewidencję i inwentaryzację zabytków archeologicznych oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych. Cel ten został sformułowany w oparciu o fundamentalną dla ochrony dziedzictwa kulturowego zasadę zrównoważonego rozwoju, która dopuszcza inwazyjne metody badawcze jedynie w ostateczności, gdy stanowisko (zabytek archeologiczny) narażone jest na bezpośrednie zniszczenie spowodowane oddziaływaniem przyrodniczym, bądź działaniami człowieka.

Stąd zadaniem priorytetu jest wspieranie i promocja badań prowadzonych metodami niedestrukcyjnymi, wykorzystującymi techniki tradycyjne oraz nowoczesne osiągnięcia techniczne, a także publikacja ich wyników. Nie będą natomiast wspierane projekty, które prowadzą do niszczenia stanowisk archeologicznych (np. poprzedzające rekonstrukcje na stanowisku archeologicznym).

Ze względu na rozległość, różnorodność, a zwłaszcza nieodnawialność zasobów tworzących dziedzictwo archeologiczne oraz złożoność procesów związanych z jego badaniem i ochroną, kluczowe dla właściwej realizacji celów priorytetu jest nie tylko zachowanie wysokiej wartości naukowej i poznawczej prowadzonych działań, lecz również przestrzeganie w trakcie ich realizacji określonych norm międzynarodowych, wskazanych w Europejskiej konwencji o ochronie dziedzictwa archeologicznego (Konwencja Maltańska) i Międzynarodowej Karcie Ochrony i Zarządzania Dziedzictwem Archeologicznym ICOMOS (Karta Lozańska). Zadania finansowane z ramach priorytetu powinny być realizowane zgodnie z tymi zasadami. Szczególnie istotne jest upowszechnianie wyników badań już zakończonych, które do tej pory nie doczekały się opracowania i publikacji, stąd projekty podejmujące takie zagadnienia będą wyżej oceniane.

Biorąc pod uwagę fakt, że istotnym czynnikiem, umożliwiającym skuteczną realizację projektów o wyżej nakreślonym profilu, jest stabilność finansowa i organizacyjna, w ramach priorytetu rozszerzony zostaje zakres finansowania zadań w trybie wieloletnim, a suma dofinansowań udzielanych w tym trybie może wynieść do 40% budżetu priorytetu.

Wsparcie finansowe udzielane będzie tym projektom, których autorzy, dysponując niezbędnym doświadczeniem oraz zapleczem organizacyjnym

i naukowym, gwarantują stabilność działania oraz wysoki poziom kadry odpowiedzialnej za realizację podjętych zamierzeń merytorycznych.

Zasadniczym efektem działań finansowanych w ramach priorytetu powinno być upowszechnienie w środowisku naukowym i konserwatorskim wyników przeprowadzonych dotychczas badań, co pozwoli na wykorzystanie ich do świadomej i zrównoważonej ochrony dziedzictwa. Równoległe działania te powinny rozwijać świadomość społeczną, zarówno jeśli chodzi o wartość dziedzictwa archeologicznego, jak i potrzebę jego zachowania i ochrony, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań, służących ochronie dziedzictwa archeologicznego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej:

- 1) ewidencja i inwentaryzacja zabytków archeologicznych metodą badań powierzchniowych, w tym kontynuacja badań w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski oraz weryfikacja badań dotychczasowych,
- 2) nieinwazyjne badania archeologiczne, nie związane z planowanymi bądź realizowanymi inwestycjami, wykorzystujące nowoczesne metody i sprzęt,
- 3) opracowanie, wraz z obowiązkową publikacją książkową, wyników przeprowadzonych badań archeologicznych, w tym analiza i konserwacja pozyskanych w ramach tych badań zabytków.

W przypadku wyników archeologicznych badań poprzedzających inwestycje, dofinansowane mogą być wyłącznie koszty opracowania redakcyjnego i publikacji książkowej oraz ewentualnych dodatkowych analiz, które nie zostały wykonane w ramach umowy z inwestorem.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać się mogą następujące podmioty prawa polskiego:

- 1) samorządowe instytucje kultury,
- 2) państwowe instytucje kultury,
- 3) organizacje pozarządowe,
- 4) publiczne uczelnie akademickie,

- 5) niepubliczne uczelnie akademickie,
- 6) podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

1. Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 30 000 zł.
2. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej.
3. Maksymalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 200 000 zł oraz nie może przekraczać 85% budżetu przedstawionego we wniosku.

Wnioskodawca może ubiegać się o dofinansowanie zadania na okres dwóch kolejnych lat. Zadania dwuletnie muszą spełniać następujące warunki:

- 1) wnioskodawca przedstawia w formularzu wniosku odrębne kosztorysy i harmonogramy na każdy rok realizacji zadania,
- 2) w każdym roku realizacji zadania obowiązują wymagania odnośnie minimalnej i maksymalnej kwoty dofinansowania wnioskowanego na dany rok realizacji, określone w § 14 ust. 1 i ust. 3 regulaminu priorytetu,
- 3) w każdym roku realizacji zadania obowiązują wymagania odnośnie procentowego udziału dofinansowania ministra w stosunku do rocznego budżetu zadania określone w § 14 ust. 3 regulaminu priorytetu, z zastrzeżeniem § 14 ust. 7-9.

W przypadku pozytywnego rozpatrzenia wniosku, określona zostaje całościowa kwota dofinansowania wraz z podziałem na każdy rok realizacji.

Koszty kwalifikowane:

1. Honoraria i wynagrodzenia:
 - wykonawców badań, dokumentacji, konserwacji i analiz specjalistycznych,
 - autorów tekstów i opracowań,
 - redaktorów, tłumaczy i recenzentów tekstów do publikacji.
2. Zakup usług związanych z realizacją zadania:
 - analizy i badania specjalistyczne, np. metalograficzne, dendrologiczne,

- wykonanie dokumentacji, także w formie cyfrowej (np. modele 3D, skany),
- konserwacja zabytków ruchomych,
- wykonanie zdjęć lotniczych,
- badania nieinwazyjne, np. geomagnetyczne, elektrooporowe

3. Koszty związane z publikacją, w tym:

- projekt, skład, łamanie, druk,
- opracowanie fotografii i ilustracji,
- tłoczenie płyt,
- publikacja w internecie.

4. Organizacja realizacji zadania, w tym:

- wynajęcie sprzętu niezbędnego do wykonania badań,
- zakup map niezbędnych do realizacji zadania,
- zakup niezbędnych materiałów biurowych,
- koszty transportu i wyjazdów w teren (z wyłączeniem noclegów),
- koordynacja zadania,
- obsługa finansowo-księgową (nie dotyczy instytucji kultury oraz uczelni).

5. Promocja zadania, w tym: ogłoszenia w mediach i internecie, ulotki i broszury reklamowe, organizacja wystaw, spotkań i konferencji (ale nie udział w konferencjach organizowanych przez inne podmioty).

Koszty promocji nie powinny przekraczać 10% budżetu zadania.

d. Rozwój infrastruktury kultury – Infrastruktura kultury

Celem Programu „Rozwój infrastruktury kultury” jest wsparcie infrastruktury i poprawa funkcjonowania podmiotów prowadzących działalność kulturalną, szkół i uczelni artystycznych oraz domów kultury.

Celem priorytetu jest stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej, poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w tym obszarze.

Od wielu lat sytuacja podmiotów działających w sferze kultury ukazuje ogromne potrzeby wsparcia finansowego, które umożliwi ich modernizację i rozwój, a także zwiększenie dostępu i podniesienie atrakcyjności oferty kulturalnej. Strategicznym celem priorytetu jest zatem stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej, poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w tym obszarze. Katalog działań priorytetu, obejmujący prace budowlane, zakup wyposażenia niezbędnego dla realizacji celów statutowych, czy sporządzanie dokumentacji technicznej, daje możliwość finansowania zadań generujących istotne zmiany jakościowe, w zakresie sprawności i efektywności funkcjonowania zaplecza materialno-technicznego, podmiotów objętych priorytetem.

Ze względu na zróżnicowany stan infrastruktury w tym sektorze założenia priorytetu dopuszczają finansowanie różnorodnych zadań. Szczególnie istotne są: poprawa stanu infrastruktury kultury zwiększająca dostęp do oferty kulturalnej i podnosząca jej atrakcyjność, działania przyczyniające się do faktycznego zwiększenia potencjału instytucji kultury, dostosowanie do standardów europejskich, wzrost konkurencyjności podmiotu, wzmocnienie działalności o charakterze ponadregionalnym. Konieczne jest także wspieranie zadań o charakterze interwencyjnym, likwidujących skutki zdarzeń losowych, klęsk żywiołowych lub związanych z prowadzeniem wieloletnich inwestycji, wdrażaniem działań zapewniających niezbędne warunki do prowadzenia działalności kulturalnej.

Biorąc pod uwagę fakt, że istotnym czynnikiem umożliwiającym skuteczną realizację projektów, o wyżej nakreślonym profilu, jest stabilność finansowa i organizacyjna, zostaje wprowadzona w ramach priorytetu możliwość finansowania zadań w trybie wieloletnim, a suma dofinansowań udzielanych w tym trybie może wynieść do 40% budżetu priorytetu w danym roku budżetowym. Wsparcie finansowe kierowane będzie do podmiotów, których zadania powstaną w oparciu o stabilne źródła finansowania, przy założeniu, że autorzy projektów gwarantują konsekwentną realizację podjętych działań, a inwestycje wpiszą się w ich kompleksowe plany rozwoju. Istotnym kryterium oceny projektów będą zarówno korzyści, wynikające

z realizacji zadania na tle potrzeb podobnej grupy wnioskodawców, jak i zdolność do prowadzenia działań inwestycyjnych oraz dotychczasowa działalność kulturalna w okresie 2 ostatnich lat.

Inwestycje w zakresie poprawy infrastruktury, poprzez tworzenie przyjaznej i nowoczesnej bazy technicznej, powinny przyczynić się do zwiększenia efektywności działalności instytucji kultury oraz wzrostu uczestnictwa w kulturze.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących zadań inwestycyjnych służących prowadzeniu działalności kulturalnej:

- 1) budowa, roboty budowlane, przebudowa, remont wraz z zakupem niezbędnych urządzeń budowlanych i wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej,
- 2) zakup wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej, w tym zakup instrumentów muzycznych,
- 3) przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji, w tym projektów architektonicznych, studiów wykonalności, analizy oddziaływania na środowisko,
- 4) zadania dotyczące budowy, rozbudowy i przebudowy obiektów budowlanych wraz z zakupem niezbędnych urządzeń budowlanych, współfinansowanych w ramach programów europejskich.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać mogą się następujące podmioty prawa polskiego:

- 1) samorządowe instytucje kultury – z wyjątkiem domów kultury, centrów kultury oraz ośrodków kultury,
- 2) państwowe instytucje kultury,
- 3) jednostki samorządu terytorialnego – z wyjątkiem sytuacji, gdy występują o dofinansowanie jako organy prowadzące domy kultury, centra kultury oraz ośrodki kultury,
- 4) organizacje pozarządowe,
- 5) kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.

1. Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi:

- 1) 50 000 zł - w przypadku zadań określonych w §1 ust. 1 pkt. 2 i pkt. 3 regulaminu priorytetu,
- 2) 300 000 zł - w przypadku zadań określonych w §1 ust. 1 pkt. 1 i pkt. 4 regulaminu priorytetu.

2. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej.

3. Wnioskowane dofinansowanie nie może przekraczać:

- 1) 75% budżetu przedstawionego we wniosku w przypadku zadań o kwocie wnioskowanego dofinansowania nie wyższej niż 3 000 000 zł,
- 2) 50% budżetu przedstawionego we wniosku w przypadku zadań o kwocie wnioskowanego dofinansowania wyższej niż 3 000 000 zł.

Koszty kwalifikowane:

Budowa, roboty budowlane, przebudowa i remont obiektu budowlanego na cele działalności kulturalnej i edukacyjnej w zakresie kultury - koszty prac wykonywanych w obiektach lub koszty adaptacji obiektów, służących poprawie warunków ich funkcjonowania, tj.

- budowa - wykonanie obiektu budowlanego w określonym miejscu, a także odbudowa, rozbudowa, nadbudowa obiektu budowlanego;
- roboty budowlane - prowadzenie prac polegających na budowie, przebudowie, montażu, remoncie lub rozbiórce obiektu budowlanego,
- przebudowa (modernizacja) - wykonanie robót budowlanych, w wyniku których następuje zmiana parametrów użytkowych lub technicznych istniejącego obiektu budowlanego,
- remont - wykonywanie w istniejącym obiekcie budowlanym robót budowlanych polegających na odtworzeniu stanu pierwotnego, przy czym możliwe jest stosowanie wyrobów budowlanych innych, niż użyto w stanie pierwotnym. Dopuszcza się prace remontowe polegające na bieżącej konserwacji i wykończeniu obiektu (malowanie ścian, cyklinowanie podłóg),

- urządzenia budowlane – wyposażenie obiektu budowlanego w urządzenia techniczne zapewniające możliwość użytkowania obiektu, jak: przyłącza, urządzenia instalacyjne, w tym służące oczyszczaniu lub gromadzeniu ścieków, a także place postojowe, ogrodzenia,
- przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do realizacji planowanych prac – koszty opracowań/projektów dokumentacji branżowej, w tym także projekty aranżacji wnętrz,
- nadzór inwestorski/autorski – kontrola obiektów i procesów budowlanych,
- koszty związane z przeprowadzeniem postępowania przetargowego,
- koszty transportu.

Zakup wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej, w tym zakup instrumentów muzycznych – koszty zakupu środków trwałych służących wielokrotnemu wykorzystaniu takich jak:

- instrumenty i akcesoria muzyczne,
- sprzęt komputerowy i oprogramowanie,
- urządzenia biurowe,
- meble,
- systemy zabezpieczające przed kradzieżą/włamaniem,
- sprzęt/system nagłośnieniowy, oświetleniowy, multimedialny,
- wyposażenie pracowni specjalistycznych, np. pracowni plastycznych (sztalugi, antyramy, piece ceramiczne, koła garncarskie itp.), muzycznych, baletowych, krawieckich, scenograficznych, fotograficznych (aparaty fotograficzne, obiektywy, lampy, statywy, akcesoria ciemniowe itp.), filmowych, multimedialnych (tablice interaktywne, sprzęt audio-video, komputerowy, czytniki, tablety, oprogramowanie itp.), sal wystawowych (gabloty, systemy ekspozycyjne, manekiny itp.); sal teatralnych i kinowych (fotele teatralno-kinowe, kurtyny, żaluzje, rolety, wyposażenie audio-video, rampy oświetleniowe, zaplecze techniczne itp.),

- środki transportu służące działalności kulturalnej,
- specjalistyczny sprzęt umożliwiający osobom niepełnosprawnym dostęp do oferty kulturalnej,
- montaż zakupionego sprzętu lub wyposażenia,
- transport zakupionego wyposażenia.

Przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji - koszty wykonania projektów architektonicznych, studium wykonalności, analiz oddziaływań na środowisko.

Budowa, rozbudowa i przebudowa obiektów budowlanych, wraz z zakupami niezbędnymi urządzeń budowlanych, współfinansowanych w ramach programów europejskich - współfinansowanie kosztów niekwalifikowanych projektów budowy i przebudowy obiektów służących działalności kulturalnej ze środków europejskich, mających podpisane umowy na dofinansowanie projektu, które są kosztami objętymi niniejszym programem jak przypadku zadań określonych w §1 ust. 1 pkt. 1 regulaminu priorytetu.

PROMESA MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Szczególnym rodzajem ministerialnego programu operacyjnego jest Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Celem programu jest zwiększenie efektywności wykorzystania środków europejskich na rzecz rozwoju kultury w tym ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego. Program polega na dofinansowaniu przez Ministra Kultury wkładu własnego do wybranych projektów kulturalnych, realizowanych ze środków europejskich, w tym na zadania z zakresu ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego. Uprawnionymi do pozyskania dotacji są jednostki samorządu terytorialnego oraz państwowe i samorządowe instytucje kultury i filmowe, kościoły lub związki wyznaniowe, archiwa państwowe, organizacje pozarządowe ze sfery kultury, organizacje pozarządowe i niepubliczne szkoły artystyczne i i II stopnia oraz uczelnie artystyczne. Promesa MKiDN może pokrywać maksymalnie 85 % wkładu krajowego (własnego) wnioskodawcy. W szczególnych przypadkach Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego może zdecydować

o pokryciu więcej niż 85 % wkładu krajowego lub nawet odstąpić od wymogu posiadania tego wkładu.

Warto wspomnieć także o innych programach realizowanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a mianowicie:

- „Zabytek Zadbane” - jest corocznym konkursem ogłaszanym przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Nadzór nad konkursem sprawuje Generalny Konserwator Zabytków. Od 2011 roku podmiotem realizującym procedurę konkursową jest Narodowy Instytut Dziedzictwa. Konkurs skierowany jest do właścicieli, posiadaczy i zarządców zabytkowych obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Jego celem jest promocja opieki nad zabytkami i upowszechnianie najlepszych wzorów właściwego utrzymania i zagospodarowania obiektów. Charakter edukacyjny konkursu polega na popularyzacji wiedzy dotyczącej właściwego postępowania z zabytkami architektury podczas ich użytkowania oraz w trakcie przeprowadzanych remontów.

Ocenie Jury konkursowego podlegać będą jakość i zakres prac konserwatorskich, restauratorskich lub budowlanych, a także wykonane rewitalizacje zabytków architektury. Konkurs promuje właściwe użytkowanie zabytkowych obiektów, ochronę „substancji zabytkowej” podczas wykonywanych remontów, utrzymanie estetycznego wyglądu budowli oraz ich otoczenia, które nierzadko również wpisane jest do rejestru zabytków.

- Program Wieloletni KULTURA+ - Celem realizowanego Programu jest poprawa dostępu do kultury oraz uczestnictwa w życiu kulturalnym na terenach wiejskich i wiejsko-miejskich, poprzez modernizację i budowę infrastruktury bibliotecznej oraz digitalizację zasobów polskich muzeów, bibliotek i archiwów.

DOTACJE NA DOFINANSOWANIE PRAC KONSERWATORSKICH, RESTAURATORSKICH LUB ROBÓT BUDOWLANYCH UDZIELANE PRZEZ WOJEWÓDZKIEGO KONSERWATORA ZABYTKÓW

1. Cel rozdziału środków:

Poprawa stanu zachowania zabytków poprzez:

- a) ochronę i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego,

- b) konserwację i rewaloryzację zabytków,
- c) udostępnianie zabytków na cele publiczne.

2. Rodzaje kwalifikujących się zadań: prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (projekty realizowane bez udziału środków europejskich):

- a) planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji, niewymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych,
- b) planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji, wymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych,
- c) przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (tzw. refundacja).

3. Uprawnieni wnioskodawcy:

- a) osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego,
- b) z wnioskiem o udzielenie dofinansowania, o którym mowa w pkt 2 lit. c, może wystąpić wnioskodawca, którego działalność nie jest finansowana ze środków publicznych, po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Wnioskodawcami nie mogą być: państwowe instytucje kultury nadzorowane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego lub współprowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego i Ministra Edukacji Narodowej, państwowe szkoły i uczelnie wyższe, a także podmioty określone w art. 72 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

4. Koszty kwalifikujące się do dofinansowania:

- a) dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych może obejmować nakłady konieczne na prace lub roboty określone w art. 77

ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2020. poz. 282),

- b) dofinansowanie może być udzielone w wysokości do 50% nakładów koniecznych,
- c) dofinansowanie w wysokości do 100 % może być udzielone jedynie w przypadkach gdy:
 - zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową, albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac lub robót,
 - stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac lub robót.

Wnioskodawca ubiegający się o kwotę wyższą niż 50% nakładów koniecznych jest zobowiązany do uzasadnienia swojego wniosku. Uzasadnienie winno być poparte dokumentem potwierdzającym spełnienie przez wnioskodawcę przesłanek o których mowa w art. 78 ust. 2 i 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (np. kserem karty białej, szczegółowy opis stanu zachowania obiektu sporządzony przez autora programu prac konserwatorskich, ekspertyza techniczna itp.).

DOTACJE WOJEWÓDZKIE

Proces dofinansowania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, odbywa się zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz na podstawie odpowiedniej uchwały Sejmiku Województwa w sprawie trybu i zasad przyznawania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, położonym na obszarze województwa.

DOTACJE POWIATOWE

W myśl art. 81. ust. 1. i 2. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku

wpisanym do rejestru może być udzielona przez organ stanowiący powiatu, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru.

Art. 82. 1. Precyzuje, iż łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy lub powiatu nie może przekraczać wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

DOTACJE GMINNE

Zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2020 .713) finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach jest również obowiązkiem jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym. Zasady i tryb postępowania o udzielenie dotacji z budżetu Gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków określa odpowiednia uchwała, podjęta przez Radę Miasta lub Gminy.

11.2 ŹRÓDŁA ZAGRANICZNE W RAMACH FUNDUSZY STRUKTURALNYCH

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO NA LATA 2014-2020

Regionalny Program Operacyjny posiada wiele możliwości wspierania inwestycji związanych z rewitalizacją. Tryb naboru wniosków odbywa się zazwyczaj w trybie konkursowym, ogłaszany w zależności od harmonogramu realizacji RPO. W

celu pozyskania środków z tych źródeł, należy dotrzeć do odpowiednich dokumentów programowych.

PROGRAM OPERACYJNY INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO

W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego największe znaczenie ma oś priorytetowa VIII – Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury, w ramach której wskazano Priorytet inwestycyjny 6 C – Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

Priorytet zakłada lepszą dostępność infrastruktury kultury i dziedzictwa kulturowego oraz wzrost kompetencji kulturowych społeczeństwa jako ważnych elementów konkurencyjności gospodarki. Rezultatem interwencji będzie poprawa uczestnictwa społeczeństwa w kulturze skutkująca wzrostem poziomu kompetencji kulturowych oraz postaw kreatywnych, jako ważnych elementów poprawy konkurencyjności gospodarki.

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparciem objęte będą kompleksowe zadania związane z ochroną i udostępnieniem, w tym turystycznym, zabytków o znaczeniu ogólnopolskim i światowym, w tym znajdujących się na liście Światowego Dziedzictwa UNESCO i liście obiektów uznanych przez Prezydenta RP za Pomniki Historii. Przewiduje się również realizację projektów dotyczących rozwoju zasobów kultury jako miejsc prezentacji dziedzictwa kulturowego, w tym poprzez poprawę standardów funkcjonowania instytucji kultury, pełniących rolę kulturotwórczą i rolę ośrodków życia kulturalnego w wielu miastach Polski. Wspierane będą również nowoczesne rozwiązania w zakresie dostępu do kultury.

Wsparciem objęte zostaną projekty dotyczące infrastruktury małej skali, dla których maksymalna wartość wynosi 5 mln euro kosztów całkowitych; w przypadku projektów dotyczących dziedzictwa kulturowego znajdujących się na liście UNESCO próg ten wynosi 10 mln euro. Beneficjentami w ramach priorytetu inwestycyjnego będą instytucje kultury, archiwa państwowe, jednostki samorządu terytorialnego, szkoły i uczelnie artystyczne prowadzone i nadzorowane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, kościoły i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe, podmioty zarządzające obiektami indywidualnie wpisanymi na Listę Dziedzictwa UNESCO. Wsparcie będą mogły uzyskać również partnerstwa projektowe związane

przez uprawnionych beneficjentów Grupami docelowymi wsparcia będą użytkownicy wspieranej infrastruktury, tj. mieszkańcy całej Polski oraz turyści (również zagraniczni). Infrastruktura ta zlokalizowana jest głównie na terenie miast wojewódzkich (i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie) oraz w mniejszym stopniu w miastach regionalnych i subregionalnych.

Uwaga! Wskazane powyżej możliwości wsparcia finansowego mają charakter informacyjny. W celu znalezienia dokładnych szczegółów oraz odpowiedniej formy dofinansowania na określone zadania należy dotrzeć do dokumentów programowych oraz kryteriów przyznawania dotacji, ponieważ co roku mogą one ulegać zmianom.

12. MISJA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY JEŻEWO

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Jeżewo jest dokumentem długofalowym, zapisy w nim zawarte powinny być brane pod uwagę we wszelkich działaniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego na terenie gminy. Konsekwentna realizacja założeń Programu przyczyni się do poprawy jakości środowiska kulturowego, wzrostu nakładów finansowych na inwestycje związane z obiektami zabytkowymi (zarówno w przypadku osób prywatnych, administracji publicznej, jak i organizacji pozarządowych), szerszej promocji gminy i przyciągnięcia turystów, a także do wzrostu świadomości regionalnej mieszkańców i poprawy ich sytuacji materialnej.

W sporządzanych co cztery lata aktualizacjach Programu powinny znajdować się odniesienia do uaktualnionych zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego, zawartych w innych dokumentach strategicznych gminy, zwrócić też należy uwagę na wyszczególnienie obowiązujących w danym momencie aktów prawnych.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami kładzie szczególny nacisk na wykorzystanie istniejących źródeł finansowania inwestycji związanych z opieką nad zabytkami, intensywne działania w obszarach najbardziej atrakcyjnych historycznie,

promocję dziedzictwa kulturowego oraz wypracowanie odpowiednich schematów współpracy administracji samorządowej z właścicielami obiektów zabytkowych.

Biorąc pod uwagę atrakcyjne położenie gminy Jezewo, obecność obiektów posiadających wartości zabytkowe oraz skuteczne działania samorządu w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych, Gminny Program Opieki nad Zabytkami stanowić będzie pomocne narzędzie w ukierunkowaniu polityki gminnej w zakresie rozwoju turystyki, promocji i ochrony dziedzictwa kulturowego, prowadzonej w sposób uporządkowany i długoterminowy. Wszystkie te elementy przyczynią się do postrzegania gminy Jezewo, jako przyjaznej turystom i inwestorom, dumnej ze swoich walorów zabytkowych oraz dbającej o własne dziedzictwo kulturowe i historyczne.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2020 r., poz. 282) Wójt sporządza na okres czterech lat gminny program opieki nad zabytkami. Program ten na podstawie art. 87 ust. 3 cytowanej wyżej ustawy zostaje przyjęty przez Radę Gminy Jeżewo, po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Program oparty jest na gminnej ewidencji zabytków (GEZ), w której znajdują się zabytki nieruchome wpisane do rejestru, inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz inne zabytki nieruchome wytypowane przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Program opieki nad zabytkami Gminy Jeżewo na lata 2021-2024 uwzględnia m.in. uwarunkowania ochrony zabytków w gminie, problemy, jakie dotyczą ochrony zabytków oraz możliwości finansowania inwestycji, w celu poprawy stanu zachowania zabytków.

Przewodniczący Rady Gminy

Sławomir Stefan